

Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Actualisatie beheerplan Natura 2000-gebied Waddenzee

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat
Datum	29 september 2025
Status	Ontwerp

Inhoud

Samenvatting 4

1	Inleiding 6
1.1	Waarom een (nieuw) Natura 2000-beheerplan? 6
1.1.1	Wat is een Natura 2000-beheerplan? 6
1.1.2	Waarom een nieuw Natura 2000-beheerplan voor de Waddenzee? 6
1.2	PlanMER-plicht voor een Natura 2000-beheerplan 7
1.3	Bevoegd gezag en initiatiefnemer 7
1.4	Leeswijzer 8
2	Natura 2000-gebied Waddenzee 9
2.1	Gebiedsbeschrijving Waddenzee 9
2.2	Natura 2000-doelstellingen en referentiesituatie Natura 2000 11
2.3	Huidige situatie en doelbereik (2025) 19
2.4	Knelpunten en opgave 26
2.5	Oplossingsrichtingen en maatregelen 34
3	Uitgangspunten en plan van aanpak voor het MER 35
3.1	Uitgangspunten MER 35
3.1.1	Relevante wetgeving en beleidskaders 35
3.1.2	Referentiesituatie MER 38
3.2	Plan van aanpak planMER 39
3.2.1	Alternatieven en varianten 39
3.2.2	Totstandkoming alternatieven en voorkeursalternatief 39
3.2.3	Beoordeling alternatieven/maatregelpakketten 43
3.2.4	Beoordelingsmethodiek 46
3.2.5	Inhoud van het milieueffectrapport 46
4	Vervolproces planMER en participatie 48
4.1	Vervolproces NRD en MER 48
4.1.1	Publicatie NRD 48
4.1.2	PlanMER 49
4.2	Partijen betrokken bij de mer-procedure 49
4.3	Communicatie richting omgeving 49
5	Begrippenlijst 51
6	Literatuurverwijzing 55

Samenvatting

1. Inleiding

Voor elk Natura 2000-gebied in Nederland wordt een beheerplan gemaakt. In dit plan staat wat er nodig is om de natuur te beschermen en te verbeteren. Het gaat bijvoorbeeld over leefgebieden, planten en dieren die in het gebied voorkomen. Rijk en provincies maken deze plannen samen met natuurorganisaties, gebruikers en andere betrokkenen. Zo zorgen we ervoor dat natuur en mens goed samen kunnen gaan. Voor het opstellen van een nieuw Natura 2000-beheerplan voor de Waddenzee is een milieueffectrapport (MER) nodig. De eerste stap voor dit rapport is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). In deze notitie staat welke milieueffecten worden onderzocht en hoe dit wordt gedaan. De NRD geeft iedereen de kans om vroeg mee te denken over het milieueffectonderzoek.

2. Over de Waddenzee

De Waddenzee is een dynamische omgeving, waarin het landschap steeds verandert door getij, stroming en wind. Hierdoor bestaat de Waddenzee uit een geheel aan geulen, platen, kwelders en de eilandkusten. De Waddenzee is een Natura 2000-gebieden vanwege de bijzondere natuur en beschermde dieren, zoals onder meer vogels, vissen en zeehonden.

3. Natura 2000-doelstellingen

In Natura 2000-gebieden gelden doelstellingen voor het beschermen van planten en dieren. Er zijn twee soorten doelstellingen:

- **Behoud:** de natuur mag niet slechter worden.
- **Verbetering:** de natuur moet beter worden of onderdelen moeten in omvang groter worden dan het nu is (binnen de huidige grenzen van het gebied).

De huidige situatie van de natuur is in kaart gebracht. Hierbij is gekeken naar:

- de grootte en kwaliteit van leefgebieden;
- het aantal vogels en andere beschermde dieren.

Voor sommige soorten en gebieden is weinig informatie voorhanden. In een extra document, de Doeluitwerking, staat waarom doelstellingen niet worden gehaald of wanneer dit onbekend is. Ook staan hierin mogelijke oplossingen. In de volgende stap worden deze oplossingen besproken met betrokkenen.

4. Wat wordt in het milieueffectrapport (MER) onderzocht?

Het MER laat zien wat de gevolgen zijn van het beheerplan voor de natuur in en rondom het Natura 2000-gebied.

In het rapport wordt gekeken naar:

- Wat er gebeurt als het beheerplan niet wordt uitgevoerd (de referentiesituatie);
- Welke maatregelen mogelijk zijn om de Natura 2000-doelstellingen te halen;
- Wat de effecten van die maatregelen zijn op andere omgevingsfactoren.

Het rapport vergelijkt verschillende maatregelen. Het beheerplan geldt voor zes jaar. Niet alle doelen kunnen in die periode worden gehaald.

Daarom is dit waar we naartoe willen:

- Zo snel mogelijk voldoen aan behoud.
- In 2030 is 30% verbeterd; in 2040 is 60% van de doelstellingen bereikt, en in 2050 is dat 90%.

5. Hoe gaat het verder?

De NRD wordt gepubliceerd zodat iedereen weet dat het mer-proces is gestart. Na publicatie hebben mensen zes weken de tijd om te reageren op de NRD. Er zijn twee inloopspreekuren waar mensen vragen kunnen stellen. Deze worden aangekondigd via een nieuwsbrief en de website www.rwsnatura2000.nl.

Meedenken kan doormiddel van een zienswijze, deze kan je indienen via het formulier op www.platformparticipatie.nl/noordzeekustzone-waddenzee. Schriftelijke zienswijzen kunnen worden gestuurd naar het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Directie Participatie, o.v.v. NRD Waddenzee, Postbus 20901, 2500 EX Den Haag. Wilt u uw zienswijze mondeling geven, dan kunt u binnen deze 6 weken een afspraak maken via (070) 456 96 07; u wordt dan teruggebeld door een medewerker die uw zienswijze opschrijft.

Rijkswaterstaat maakt na de NRD het PlanMER en het beheerplan. Deze rapporten worden tegelijk gepubliceerd. Iedereen kan daarop reageren. Rijkswaterstaat organiseert het proces. Samen zorgen we voor een goed en gedragen beheerplan voor de Waddenzee. Rijkswaterstaat praat met organisaties, deskundigen, en andere betrokkenen. De ministers van Infrastructuur & Waterstaat en van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur én de provincies Friesland, Groningen en Noord-Holland stellen het plan vast.

Alle informatie wordt gedeeld via nieuwsbrieven, de website (www.rwsnatura2000.nl) en spreekuren.

1 Inleiding

Voor u ligt de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het plan-milieu-effectrapport (planMER) ten behoeve van de actualisatie van het Natura 2000-beheerplan Waddenzee. In de NRD wordt de inhoud (de reikwijdte en het detailniveau) van het planMER aangegeven. Het planMER heeft tot doel het milieubelang vroegtijdig en volwaardig mee te nemen in de besluitvorming over het Natura 2000-beheerplan.

De NRD gaat in op de volgende elementen:

- de hoofdlijnen van het Natura 2000-gebied Waddenzee;
- plan van aanpak voor het planMER;
- de manier van effectbepaling;
- vervolgproces en participatie.

1.1 Waarom een (nieuw) Natura 2000-beheerplan?

1.1.1 *Wat is een Natura 2000-beheerplan?*

Natura 2000 is een netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie. In deze gebieden worden bedreigde Europese plant- en diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden.

Natura 2000-gebieden worden aangewezen in een aanwijzingsbesluit. Daarmee wordt uitvoering gegeven van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn.

In het aanwijzingsbesluit staan instandhoudingsdoelstellingen voor de te beschermen habitattypen en soorten. Dit zijn leefgebieden en soorten (vogels, vissen, zoogdieren) waarvoor het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied. In de Omgevingswet is bepaald dat voor een Natura 2000-gebied een beheerplan moet worden opgesteld (artikel 3.8, derde lid en artikel 3.9, derde lid, Omgevingswet (Ow)). In het beheerplan worden de doelstellingen uitgewerkt in ruimte (waar in het Natura 2000-gebied) en tijd (in welke periode). Het beheerplan beschrijft in ieder geval de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, welke maatregelen getroffen worden om deze doelstellingen te behalen en de beoogde resultaten van deze maatregelen. Ook kunnen in het beheerplan vrijstellingen van de omgevingsvergunningplicht (Natura 2000-activiteit en flora- en fauna-activiteit) worden opgenomen. Dit geldt voor activiteiten die expliciet in het beheerplan worden beschreven en die al dan niet met mitigerende maatregelen geen significante negatieve gevolgen veroorzaken op het betreffende Natura 2000-gebied.

1.1.2 *Waarom een nieuw Natura 2000-beheerplan voor de Waddenzee?*

De Waddenzee is op 8 november 1991 aangewezen als Vogelrichtlijngebied en op 30 januari 2009 als Habitatrichtlijngebied. Op 13 december 2016 is

voor het gebied een beheerplan vastgesteld. Een Natura 2000-beheerplan moet elke zes jaar geactualiseerd worden.

Dit is vastgelegd in artikel 10.18, eerste lid van het Omgevingsbesluit. Onder oude wetgeving (vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024) was het mogelijk om een beheerplan eenmalig te verlengen met zes jaar. Voor de Waddenzee is het verlengingsbesluit genomen op 12 december 2022. Dat betekent dat het beheerplan geldig is tot 12 december 2028. Voor die tijd moet een geactualiseerd beheerplan worden vastgesteld.

Er is een ecologische evaluatie (Schilt et al., 2023) uitgevoerd van het eerste beheerplan voor de Waddenzee. De uitkomsten hiervan zijn input voor het opstellen van het nieuwe beheerplan.

Met voorliggend NRD begint het proces om tot het planMER te komen voor het nieuwe beheerplan van de Waddenzee.

1.2 PlanMER-plicht voor een Natura 2000-beheerplan

Sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 is een beheerplan voor een Natura 2000-gebied aangewezen als verplicht programma (artikel 3.8, derde lid, en artikel 3.9, derde lid, Omgevingswet).

Een programma kan in sommige gevallen een planMER-plicht hebben, namelijk:

1. wanneer het programma kaderstellend is voor mer-plichtige projecten (mer-plichtige projecten zoals opgenomen in bijlage V van het Omgevingsbesluit jo. artikel 16.36, eerste lid, Omgevingswet);
2. wanneer het een programma betreft waarvoor een passende beoordeling moet worden gemaakt op grond van artikel 16.53c Omgevingswet (artikel 16.36, tweede lid, Omgevingswet);
3. wanneer het programma kaderstellend is voor andere projecten dan bedoeld onder 1, indien het programma aanzienlijke milieueffecten kan hebben (artikel 16.36, vierde lid, Omgevingswet).

Voor het beheerplan van het Natura 2000-gebied Waddenzee is sprake van een planMER-plicht, omdat het programma mogelijk kaderstellend is voor (mer-plichtige) projecten en omdat een passende beoordeling wordt opgesteld.

1.3 Bevoegd gezag en initiatiefnemer

Het beheerplan wordt vastgesteld door de bevoegde gezagen: Minister van Infrastructuur en Waterstaat, Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), Minister van Defensie (artikel 2.19, vijfde lid, onder b, Omgevingswet juncto artikel 3.62 Bkl) en Gedeputeerde staten van de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland (artikel 5.2, vierde lid, Omgevingswet juncto artikel 11.18, eerste en tweede lid, Besluit activiteiten leefomgeving).

Rijkswaterstaat is voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Dit wordt in nauwe afstemming gedaan met de Ministeries van Landbouw Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), Defensie, Infrastructuur en Waterstaat en de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland.

1.4**Leeswijzer**

Hoofdstuk 1 legt uit waarom een (geactualiseerd) beheerplan nodig is voor Natura 2000-gebieden en bespreekt de wettelijke verplichtingen en het belang van een de planMER-plicht. Hoofdstuk 2 beschrijft het Natura-2000 gebied en de instandhoudingsdoelstellingen. Hoofdstuk 3 beschrijft wat de referentiesituatie is voor het MER. Het bespreekt de uitgangspunten voor alternatieven en varianten van oplossingsrichtingen, evenals de te beoordelen milieuaspecten en de methodiek voor de effectbeoordeling.

In hoofdstuk 4 wordt het proces voor de vaststelling van het beheerplan beschreven, inclusief de verschillende participatiemomenten en de rol van betrokken partijen. Het hoofdstuk legt ook uit hoe de communicatie richting de omgeving zal verlopen. Dan bevat hoofdstuk 5 een lijst van belangrijke termen en begrippen die in de NRD worden gebruikt, om de lezer te helpen bij het begrijpen van specifieke terminologie. Hoofdstuk 6 bevat de bronnen en documenten die gebruikt zijn bij het opstellen van de NRD.

2 Natura 2000-gebied Waddenzee

Dit hoofdstuk bevat de volgende onderdelen: een gebiedsbeschrijving, de Natura 2000-doelstellingen zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit, een korte omschrijving van de referentiesituatie van de doelstellingen ten tijde van de aanwijzing van de Waddenzee, de huidige situatie met betrekking tot het doelbereik en de knelpunten en oplossingsrichtingen.

De gebiedsbeschrijving bevat een korte beschrijving van de natuurlijke kenmerken en belangrijke leefgebieden (habitattypen) en soorten in het Natura 2000-gebied Waddenzee (paragraaf 2.1). Dit is een opmaat naar de doelstellingen voor habitattypen en soorten waarvoor de Waddenzee als Natura 2000-gebied is aangewezen. Vervolgens komt de zogenoemde referentiesituatie, de situatie op het moment dat de Waddenzee officieel is aangewezen als Natura 2000-gebied, aan bod (paragraaf 2.2). Om te bepalen wat er moet gebeuren om de doelstellingen te bereiken is ook een beschrijving van de huidige situatie van habitattypen en soorten en het huidige doelbereik nodig (paragraaf 2.3). Een aantal doelstellingen wordt in de huidige situatie niet bereikt doordat er knelpunten zijn, deze worden kort beschreven. Dit leidt tot een opgave voor het beheerplan (paragraaf 2.4). De knelpunten kunnen worden opgelost door maatregelen te nemen. De maatregelen worden op hun effecten op het milieu getoetst in de planMER (paragraaf 2.5).

2.1 Gebiedsbeschrijving Waddenzee

Dynamiek door stroming, golfslag en getij zorgen voor steeds wisselende omstandigheden in ruimte en tijd. Deze dynamiek leidt tot een mozaïek van hoog gelegen en laag gelegen droogvallende wadplaten die doorsneden worden door diepe en minder diepe geulen en prielen. Er is sprake van variatie in aanwezige bodemtypen, van zeer slikkig tot zandig. Aan de randen, op de grens van land en zee, zijn kwelders en beginnende duinen aanwezig. Daar waar invloed is van zoet water ontwikkelen zich brakke biotopen (Ministerie van LNV, z.d.).

Ruim tweederde van de Waddenzee bestaat uit een mozaïek van droogvallende wad- en slikplaten en prielen. Het areaal wadplaten is groter in de oostelijke Waddenzee dan in de westelijke Waddenzee. De delen die permanent onder water staan, zoals de zandplaten langs de geulen en de diepere delen van de Waddenzee zijn soortenarmer dan de droogvallende platen. Functioneel hangen de geulen en platen sterk met elkaar samen. De geulen voeren water, sediment, organisch materiaal, larven en voedingsstoffen aan en af. Tijdens eb verblijven vissen in de permanent onder water staande delen, terwijl ze bij hoog water op de platen foerageren. Garnalen bewegen zich met het getij tussen de droogvallende platen en de aanliggende geulen (Ministerie van LNV, z.d.).

Laagdynamische, slibrijke platen zijn van groot belang als foerageergebied voor niet-broedvogels. Veel van deze vogelsoorten overwinteren in het zuiden en broeden in het noorden.

Tijdens de trek zijn ze volledig afhankelijk van de Waddenzee. Het is cruciaal dat op het juiste moment, tijdens de stop-overs, voldoende voedsel beschikbaar is. Mossel- en oesterbanken zijn belangrijke foerageergebieden voor vogels en vervullen een rol als opgroeigebied en schuilplaats voor diverse soorten vissen en ongewervelden (Ministerie van LVVN, z.d.).

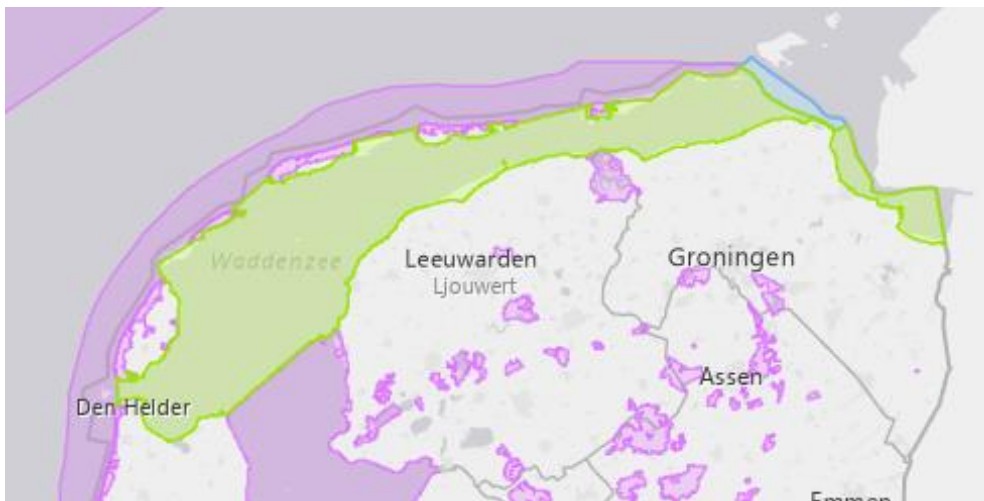
Naast bodemdieren vormen ook vaatplanten belangrijke structuren op de wadplaten. Groot en klein zeegras en snavelruppia kunnen dichte begroeiingen vormen. Deze velden vangen veel slib en trekken hoge dichtheden schelpdieren aan (Ministerie van LVVN, z.d.). Zeegrasvelden op de platen komen wel op diverse plekken voor, in een geringer areaal dan vroeger. Op diverse plekken wordt getracht het areaal zeegras te herstellen.

Door menging van rivierwater met zeewater is in de Eems-Dollard een geleidelijke zoet-zoutgradiënt aanwezig. Door de invloed van zowel zoet als zout water komen zowel riviersoorten als soorten uit het kustgebied voor. Het gebied fungeert als opgroeigebied voor een aantal zeevissen en als doortrekgebied voor trekvis (Ministerie van LVVN, z.d.).

In de Waddenzee ligt meer dan 7.000 ha aan kwelders. De mens heeft een grote invloed gehad op het ontstaan van kwelders. De Boschplaat op Terschelling, het Neerlands Reid en de Hon op Ameland en de kwelder van Rottumerplaat hebben zich kunnen ontwikkelen en uitbreiden nadat aan de noordkant stuifdijken waren aangelegd. De vastelandskwelders zijn ontstaan dankzij landaanwinningwerken (kwelderwerken) die hier in de 19de en 20ste eeuw zijn uitgevoerd. De eilandkwelders en vastelandskwelders verschillen sterk. Op de eilanden zijn kwelders ontwikkeld op zandige strandvlakten. Er zijn overgangen naar duinen en duinvalleien aanwezig, en juist deze zijn soortenrijk en herbergen internationaal zeldzame soorten. De vastelandskwelders zijn ontstaan op de meest slibrijke bodems binnen de Waddenzee en worden begrensd door de zeedijk.

De stranden, kwelders en duinen zijn van groot belang als broedgebied voor kustbroedvogels zoals lepelaar, eider, kleine mantelmeeuw, vier soorten sterns en steltlopers. Daarnaast vormen de kwelders, duinen en duinvalleien belangrijke broedgebieden voor blauwe kiekendief, bruine kiekendief en velduil.

Figuur 1: Natura 2000-gebied Waddenzee (groen = Vogel- en Habitatrichtlijn, blauw = Vogelrichtlijn, paars = overige Natura 2000-gebieden)

2.2 Natura 2000-doelstellingen en referentiesituatie Natura 2000

In deze paragraaf worden de doelstellingen voor de Waddenzee als Natura 2000-gebied beschreven. Ook wordt uitgewerkt wat de situatie van het Natura 2000-gebied was ten tijde van de aanwijzing van het gebied onder de Habitat- en Vogelrichtlijn. Dit is de referentiesituatie voor het Natura 2000-gebied.

Natura 2000-doelstellingen

De Natura 2000-doelstellingen zijn de zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Daarbij gaat het om doelstellingen voor habitattypen (leefgebieden), habitatrichtlijnsoorten (dier- en plantensoorten die zijn beschermd onder de Habitatrichtlijn) en vogelsoorten (beschermd onder de Vogelrichtlijn). Er kan sprake zijn van een behoudsdoelstelling, dat betekent dat de referentiesituatie behouden moet blijven en er mag geen verslechtering plaatsvinden. Er kan ook sprake zijn van een verbeterdoelstelling, dat betekent dat er een verbetering moet optreden ten opzichte van de referentiesituatie. In Tabel 1 t/m 3 zijn de instandhoudingsdoelstellingen weergegeven.

Referentiesituatie Natura 2000

Om te kunnen beoordelen of wordt voldaan aan de doelstellingen van Natura 2000, wordt een vergelijking gemaakt met de toestand van de natuur in het jaar dat het Natura 2000-gebied onder bescherming kwam van de Habitat- en Vogelrichtlijn. Dit is de referentiesituatie Natura 2000. Om de referentiesituatie Natura 2000 te bepalen wordt de datum dat het gebied is aangewezen als beschermd N2000-gebied aangehouden als referentiedatum. Het jaar dat het Natura 2000-gebied onder bescherming kwam van de Habitat- en Vogelrichtlijn is het referentiejaar. De referentiesituatie Natura 2000 is niet (gelijk aan) de referentiesituatie oor het planMER, zoals toegelicht in paragraaf 3.1.2.

De Waddenzee kent verschillende referentiedata, omdat die op verschillende momenten als Natura 2000-gebied (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn) is aangewezen en er beschermde habitattypen en soorten toegevoegd na de oorspronkelijke aanwijzing met wijzigingsbesluiten. De Waddenzee is op 8 november 1991 aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Op 30 januari 2009 is de Waddenzee als Habitatrichtlijngebied aangewezen.

Hierna zijn er twee Wijzigingsbesluiten geweest:

- Wijzigingsbesluit 30 maart 2017: het habitatype H1130 Estuaria is aan de Waddenzee toegevoegd.
- Wijzigingsbesluit 22 november 2022: de habitattypen H21770 Kruipwilgstruwelen en de habitatrichtlijnsoorten H1340 Noordse woelmuis, H1351 bruinvis en H1903 groenknolorchis zijn toegevoegd.

Er is geen beoordeling van de situatie in de genoemde referentie jaren beschikbaar. Om die reden wordt voor de referentiesituatie in de NRD en MER van de Landelijke Staat van Instandhouding (LSvI, dit is de toestand van het habitatype of de soort in Nederland) uitgegaan van het jaar dat zoveel mogelijk overeenkomt met de aanwijzing.

Waar bekend is ook het oppervlak van habitattypen of het aantal individuen voor soorten opgenomen van de jaren die in de buurt liggen van de referentie jaren om een beeld te geven van de referentiesituatie tijdens aanwijzing van het Natura 2000-gebied Waddenzee (zie Tabel 2 t/m 3).

In Tabel 1 is een overzicht opgenomen van de jaartallen die zijn gebruikt: de aanwijzing, de referentiesituatie (LSvI) en de huidige situatie.

Tabel 1: Overzicht gebruikte jaartallen aanwijzing, referentiesituatie, huidige situatie

	Habitattypen	Habitatrichtlijnsoorten	Vogelsoorten
Aanwijzing	2009, 2017 en 2022	2009 en 2022	1991
Referentiesituatie (LSvI)	2007, 2013 en 2025	2007 en 2025	1981
Huidige situatie (LSvI)	2019	2019	2024
Huidige situatie (doeluitwerking)	2025	2025	2025
Huidig doelbereik	2025	2025	2025
Oppervlak T0	2004 - 2010	nvt	nvt
Oppervlak T1	2012 - 2019		
Huidig aantal individuen		onbekend	
Huidig aantal broedparen	nvt	nvt	Gemiddelde 2018-2023
Huidig aantal niet-broedvogels	nvt	nvt	Gemiddelde 2016-2022

Habitattypen

In Tabel 2 zijn de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit opgenomen voor de habitattypen, daarnaast is, indien bekend, het oppervlak opgenomen van de T0 situatie (dit is de situatie voordat er maatregelen zijn genomen). Ook is de LSvI van het jaar opgenomen dat het dichtst bij het jaar van de aanwijzing lag.

De meeste habitattypen zijn in 2009 aangewezen, waarvoor de LSvI van 2007 als referentiesituatie is gebruikt. Voor habitatype H1130 (in 2017 aangewezen) is de LSvI van het jaar 2013 als referentiesituatie gebruikt. Habitatype H2170 is aangewezen in 2022. Voor dit habitatype kan alleen de huidige situatie (zoals opgenomen in de Doeluitwerking (Heidinga et al., 2025) als referentiesituatie worden gebruikt. Om aan te geven hoe accuraat de LSvI voor de Waddenzee is, is ook de landelijke bijdrage van de Waddenzee weer gegeven (hoeveel % van het landelijke aanwezige habitatype bevindt zich in de Waddenzee).

Voor alle habitattypen geldt een behoudsdoelstelling voor het oppervlak. Voor de kwaliteit is er afhankelijk van het habitatype een behouds- of verbeteringsdoelstelling. Het oppervlak is niet voor alle habitattypen gunstig in de referentiesituatie Natura 2000. Het oppervlak is voor drie gevallen matig ongunstig, en voor één geval zeer ongunstig. De kwaliteit van de habitattypen is in de meeste gevallen matig ongunstig, in een aantal gevallen gunstig en in vier gevallen zeer ongunstig.

Tabel 2: Instandhoudingsdoelstellingen en referentiesituatie Natura 2000 habitattypen (= behoudsdoelstelling, > verbeterdoelstelling)

Habitatype	Doel Oppervlakte	Doel Kwaliteit	Oppervlak T0 (ha) (2004-2010)	Oppervlakte (LSvI 2007)	Kwaliteit (LSvI 2007)	Relatieve bijdrage (2007)
H1110A - Permanent overstroomde zandbanken	=	>	101.942	Gunstig	Matig ongunstig	>75%
H1130 - Estuaria*	=	>	14.898	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig	30-50%
H1140A - Slik- en zandplaten	=	>	138.478	Gunstig	Matig ongunstig	>75%
H1310A - Zilte pionierbegroeiingen	=	=	1.891	Matig ongunstig	Gunstig	50-75%
H1310B - Zilte pionierbegroeiingen	=	=	35	Gunstig	Gunstig	6-15%
H1320 - Slijkgrasvelden	=	=	474	Gunstig	Zeer ongunstig	30-50%

Habitattype	Doel Oppervlakte	Doel Kwaliteit	Oppervlakte T0 (ha) (2004-2010)	Oppervlakte (LSvI 2007)	Kwaliteit (LSvI 2007)	Relatieve bijdrage (2007)
H1330A - Schorren en zilte graslanden	=	>	5.167	Gunstig	Matig ongunstig	50-75%
H1330B - Schorren en zilte graslanden	=	=	15	Gunstig	Matig ongunstig	2-6%
H2110 - Embryonale duinen	=	=	147	Gunstig	Gunstig	15-30%
H2120 - Witte duinen	=	=	13	Gunstig	Matig ongunstig	6-15%
H2130A - Grijze duinen	=	=	109	Matig ongunstig	Zeer ongunstig	<2%
H2130B - Grijze duinen	=	>	1,8	Matig ongunstig	Zeer ongunstig	2-6%
H2160 - Duindoornstruwelen	=	=	1	Gunstig	Gunstig	<2%
H2170 - Kruipwilgstruwelen **	=	=	1	Gunstig	Gunstig	<2%
H2190B - Vochtige duinvalleien	=	=	Onbekend	Matig ongunstig	Matig ongunstig	<2%

* Referentiejaar is 2013

** Referentiesituatie is de huidige situatie zoals beschreven in de doeluitwerking (Heidinga et al., 2025).

Habitatrichtlijnsoorten

In Tabel 3 zijn de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit opgenomen voor de habitatrichtlijnsoorten. Daarnaast is indien bekend het doelaantal individuen in de Waddenzee opgenomen, zoals benoemd in het aanwijzingsbesluit. Ook is de LSvI van het jaar opgenomen dat het dichtst bij het jaar van de aanwijzing lag.

De Waddenzee is voor de meeste habitatrichtlijnsoorten in het jaar 2009 aangewezen, waar voor de referentiesituatie wordt uitgegaan van de LSvI van 2007. In 2022 zijn er via een Wijzigingsbesluit drie habitatrichtlijnsoorten toegevoegd. Voor deze habitatrichtlijnsoorten is de huidige situatie (zoals beschreven in de Doeluitwerking (Heidinga et al., 2025) de referentiesituatie. Er gelden behouds- en verbeterdoelstellingen voor de populatie en behoudsdoelstellingen voor het leefgebied (omvang en kwaliteit). De referentiesituatie is matig of zeer ongunstig voor de

trekvissen en de nauwe korfslak. Voor zeezoogdieren en groenknolorchis is de referentiesituatie gunstig/matig ongunstig of onbekend.

Tabel 3: Instandhoudingsdoelstellingen en referentiesituatie habitatrichtlijnsoorten (= behoudsdoelstelling, > verbeterdoelstelling).

Soort	Doel Popu- latie	Aantal individu- en T0	Doel Omvang leefgebied	Doel Kwaliteit leefgebied	Popu- latie (LSVI 2007)	Kwaliteit en omvang leefgebied (LSVI 2007)	Lande- lijke bijdrage (LSVI 2007)
H1014 – Nauwe korfslak	=	-	=	=	Matig ongunstig	Matig ongunstig	<2%
H1095 – Zeeprik	>	-	=	=	Matig ongunstig	Matig ongunstig	2-6%
H1099 – Rivierpri- k	>	-	=	=	Matig ongunstig	Matig ongunstig	2-6%
H1103 – Fint	>	-	=	=	Ze- er ongunstig	Ze- er ongunstig	15-30%
H1340 – Noordse woelmui- s*	=	-	=	=	Onbekend	Gunstig	<2%
H1351 – Bruinvis *	=	-	=	=	Onbekend	Onbekend	<2%
H1364 – Grijze zeehond	=	900 - 1.000	=	=	Gunstig	Matig ongunstig	50-75%
H1365 – Gewone zeehond	>	2.100 – 4.125	=	=	Gunstig	Gunstig	50-75%
H1903 – Groenkn- ol- orchis*	=	-	=	=	Onbekend	Oppervlakte: gunstig Kwaliteit: onbekend	<2%

* Referentiesituatie is de huidige situatie zoals beschreven in de doeluitwerking (Heidinga et al., 2024).

Vogelsoorten

In Tabel 4 (broedvogels) en Tabel 5 (niet-broedvogels) zijn de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit opgenomen voor de vogelrichtlijnsoorten, inclusief de doelaantallen. Ook is de LSVI van het jaar 1981 opgenomen met de landelijke bijdrage (voor vogels is de LSVI beschikbaar van 1981 en van 2004, niet van 1991, het jaar van de aanwijzing). In de meeste gevallen gelden er behoudsdoelstellingen voor zowel de omvang als de kwaliteit van het leefgebied. Voor enkele soorten zijn er ook verbeterdoelstellingen. Voor broedvogels en niet-broedvogels is de referentiesituatie in de meeste gevallen gunstig en in een aantal gevallen ook matig ongunstig of zeer ongunstig. Voor twee soorten

broedvogels is de referentiesituatie gedeeltelijk onbekend (populatie of kwaliteit en omvang leefgebied).

Tabel 4: Instandhoudingsdoelstellingen en referentiesituatie vogelrichtlijnsoorten (broedvogels) (= behoudsdoelstelling, > verbeterdoelstelling)

Vogelrichtlijnsoorten	Doelaantal broedparen	Doel omvang leefgebied	Doel kwaliteit leefgebied	Populatie (LSvI 1981)	Kwaliteit en omvang leefgebied (LSvI 1981)	Landelijke bijdrage (LSvI 1981)
A034 – Lepelaar	430	=	=	Matig ongunstig	Matig ongunstig	30-50%
A063 – Eider	5.000	=	>	Gunstig	Gunstig	50-75%
A081 – Bruine kiekendief	30	=	=	Gunstig	Gunstig	2-6%
A082 – Blauwe kiekendief	3	=	=	Gunstig	Gunstig	2-6%
A132 – Kluut	3.800	=	>	Gunstig	Gunstig	30-50%
A137 – Bontbekplevier	60	=	=	Gunstig	Gunstig	15-30%
A138 – Strandplevier	50	>	>	Matig ongunstig	Matig ongunstig	6-15%
A183 – Kleine mantelmeeuw	19.000	=	=	Gunstig	Gunstig	15-30%
A191 – Grote stern	16.000	=	=	Zeer ongunstig	Gunstig	50-75%
A193 – Visdief	5.300	=	=	Zeer ongunstig	Matig ongunstig	15-30%
A194 – Noordse stern	1.500	=	=	Matig ongunstig	Gunstig	>75%
A195 – Dwergstern	200	>	>	Zeer ongunstig	Gunstig	30-50%
A222 – Velduil	5	=	=	Matig ongunstig	Matig ongunstig	15-30%

Tabel 5 Instandhoudingsdoelstellingen en referentiesituatie vogelrichtlijnsoorten (niet-broedvogels) (= behoudsdoelstelling, > verbeterdoelstelling)

Vogelrichtlijnsoorten	Doelaantal populatie (gemiddelde)	Doel omvang leefgebied	Doel kwaliteit leefgebied	Populatie (LSvI 1981)	Kwaliteit en omvang leefgebied (LSvI 1981)	Landelijke bijdrage (LSvI 1981)
A005 - Fuut	310	=	=	Zeerongunstig	Matig ongunstig	2-6%
A017 – Aalscholver	4.200	=	=	Matig ongunstig	Matig ongunstig	15-30%
A034 – Lepelaar	520	=	=	Matig ongunstig	Matig ongunstig	30-50%
A037 – Kleine zwaan	1.600*	=	=	Gunstig	Matig ongunstig	30-50%
A043 – Grauwe Gans	7.000	=	=	Zeerongunstig	Gunstig	6-15%
A045 - Brandgans	36.800	=	=	Gunstig	Gunstig	15-30%
A046 - Rotgans	26.400	=	=	Gunstig	Gunstig	>75%
A048 - Bergeend	38.400	=	=	Gunstig	Gunstig	50-75%
A050 - Smient	33.100	=	=	Zeerongunstig	Gunstig	6-15%
A051 - Krakeend	320	=	=	Gunstig	Gunstig	2-6%
A052 – Wintertaling	5.000	=	=	Gunstig	Matig ongunstig	15-30%
A053 – Wilde eend	25.400	=	=	Gunstig	Gunstig	15-30%
A054 – Pijlstaart	5.900	=	=	Matig ongunstig	Gunstig	50-75%
A056 – Slobeend	750	=	=	Matig ongunstig	Gunstig	6-15%
A062 – Toppereend	3.100	=	>	Gunstig	Matig ongunstig	15-30%
A063 – Eider	90.000-115.000*	=	>	Gunstig	Gunstig	>75%
A067 – Brilduiker	100	=	=	Gunstig	Matig ongunstig	2-6%

Vogelrichtlij n-soorten	Doelaant al populatie (gemid- delde)	Doel omvang leefgebied	Doel kwaliteit leefgebied	Populati e (LSvI 1981)	Kwaliteit en omvang leefgebied (LSvI 1981)	Landelijk e bijdrage (LSvI 1981)
A069 – Middelste Zaagbek	150	=	=	Gunstig	Gunstig	2-6%
A070 – Grote zaagbek	70	=	=	Ongunstig	Gunstig	2-6%
A103 – Slechtvalk	40*	=	=	Matig ongunstig	Gunstig	15-30%
A130 – Scholekster	140.000- 160.000	=	>	Gunstig	Gunstig	>75%
A132 – Kluut	6.700	=	=	Gunstig	Gunstig	50-75%
A137 – Bontbek- plevier	1800	=	=	Gunstig	Gunstig	50-75%
A140 – Goudplevier	19.200	=	=	Gunstig	Gunstig	50-75%
A141 – Zilverplevie r	22.300	=	=	Gunstig	Gunstig	>75%
A142 – Kievit	10.800	=	=	Gunstig	Gunstig	6-15%
A143 – Kanoetstran d-loper	44.400	=	>	Gunstig	Ongunstig	>75%
A144 – Drieteenstr andloper	3.700	=	=	Gunstig	Onbekend	30-50%
A147 – Krombek- strandloper	2000*	=	=	Gunstig	Gunstig	>75%
A149 – Bonte strandloper	206.000	=	=	Gunstig	Gunstig	>75%
A156 – Grutto	1.100	=	=	Gunstig	Gunstig	15-30%
A157 – Rosse Grutto	54.400	=	=	Gunstig	Gunstig	>75%
A160 – Wulp	96.200	=	=	Gunstig	Gunstig	>75%

Vogelrichtlijn-soorten	Doelaantal populatie (gemiddelde)	Doel omvang leefgebied	Doel kwaliteit leefgebied	Populatie (LSvI 1981)	Kwaliteit en omvang leefgebied (LSvI 1981)	Landelijke bijdrage (LSvI 1981)
A161 – Zwarte ruiters	1.200	=	=	Gunstig	Gunstig	50-75%
A162 – Tureluur	16.500	=	=	Gunstig	Gunstig	>75%
A164 – Groenpoot-ruiters	1.900	=	=	Gunstig	Gunstig	>75%
A169 – Steenloper	2.300-3.000	=	>	Onbekend	Gunstig	50-75%
A197 – Zwarte stern	23.000	=	=	Matig ongunstig	Matig ongunstig	50-75%
A702 – Toendra-rietgans	behoud	=	=	Gunstig	Gunstig	50-75%

* Maximum

** Midwinter aantal

2.3 Huidige situatie en doelbereik (2025)

In de Doeluitwerking (Heidinga *et al.*, 2025) zijn de doelstellingen uit het aanwijzingsbesluit nader uitgewerkt in ruimte en tijd en zijn de huidige situatie en het huidige doelbereik (in hoeverre worden de doelstellingen bereikt) beschreven. De doeluitwerking is als basis gebruikt voor deze paragraaf.

In Tabellen 6 t/m 9 is de meest recente LSvI weergegeven (2019 voor doelstellingen met betrekking tot de Habitatrichtlijn (uit de Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage (Adams *et al.*, 2020) en 2024 voor de doelstellingen met betrekking tot de Vogelrichtlijn (Sovon, 2024)). Ook is de huidige situatie van de natuurwaarden (respectievelijk de habitattypen, habitatrichtlijnsoorten en vogelrichtlijnsoorten (broedvogels en niet-broedvogels) aangegeven. Daarbij is waar bekend het huidige oppervlak van habitattypen, de huidige kwaliteit van habitattypen en leefgebieden, de huidige aantallen vogels en waar mogelijk van habitatrichtlijnsoorten weergegeven. Daarnaast is het doelbereik voor oppervlak en kwaliteit voor habitattypen en populatie en voor omvang en kwaliteit leefgebied van soorten weergegeven op basis van de Doeluitwerking (Heidinga *et al.*, 2025).

De Doeluitwerking (Heidinga *et al.*, 2025) is een achtergronddocument bij het Natura 2000-beheerplan waarin de instandhoudingsdoelstellingen zijn uitgewerkt in ruimte en tijd en het huidige en toekomstige doelbereik zijn beschreven. Tijdens het opstellen van deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau was de Doeluitwerking nog niet definitief vastgesteld.

Daarnaast kan er tijdens het project bij het opstellen van de overige documenten ten bate van het beheerplan nieuwe informatie beschikbaar komen waardoor er wijzigingen in de gegevens in de tabellen in deze en de volgende paragraaf optreden. De tabellen geven de huidige stand van zaken weer, het is mogelijk dat in het planMER wijzigingen optreden.

Habitattypen

De huidige situatie in de Waddenzee wijkt in een aantal gevallen af van de landelijke staat van instandhouding (zie Tabel 6). De doelstellingen voor H1110A Permanent overstroomde zandbanken, H1130 estuaria, H1140A Slik- en zandplaten (kwaliteit), H1330A Schorren en zilte graslanden (kwaliteit) en H1320 Slijkgrasvelden worden niet gehaald. Dit wordt onder andere veroorzaakt door bodemberoering, vertroebeling en onvoldoende dynamiek. Voor de andere habitattypen geldt dat de doelstelling (deels) gehaald wordt of dat (deels) onbekend is of de doelstelling wordt gehaald. De knelpunten voor het niet halen van de doelstellingen zijn opgenomen in Tabel 10.

Tabel 6: Huidige situatie en doelbereik habitattypen

Habitatype	Oppervlakte (LSvI 2019)	Kwaliteit (LSvI 2019)	Huidig oppervlak (ha) (T1 2012-2019)	Huidige situatie kwaliteit (2025)	Huidig doelbereik oppervlakte (2025)	Huidig doelbereik kwaliteit (2025)
H1110A - Permanent overstroomde zandbanken	Gunstig	Zeer ongunstig	128.589	Slecht	Niet gehaald	Niet gehaald
H1130 - Estuaria	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig	14.861	Slecht	Niet gehaald	Niet gehaald
H1140A – Slik- en zandplaten	Gunstig	Matig ongunstig	106.691	Slecht	Gehaald	Niet gehaald
H1310A - Zilte pionierbegroeiingen*	Gunstig	Gunstig	2.586	Matig	Onbekend	Gehaald
H1310B - Zilte pionierbegroeiingen*	Gunstig	Gunstig	58	Matig	Gehaald	Gehaald
H1320 - Slijkgrasvelden	Gunstig	Gunstig	388	Slecht	Niet gehaald	Niet gehaald
H1330A - Schorren en zilte graslanden*	Matig ongunstig	Matig ongunstig	5.530	Matig	Gehaald	Niet gehaald
H1330 B – Schorren en zilte graslanden*	Matig ongunstig	Matig ongunstig	10	Slecht	Onbekend	Onbekend
H2110 - Embryonale duinen	Gunstig	Gunstig	222	Matig	Gehaald	Gehaald

Habitattype	Oppervlakte (LSvI 2019)	Kwaliteit (LSvI 2019)	Huidig oppervlak (ha) (T1 2012-2019)	Huidige situatie kwaliteit (2025)	Huidig doelbereik oppervlakte (2025)	Huidig doelbereik kwaliteit (2025)
H2120 - Witte duinen	Gunstig	Gunstig	295	Matig	Onbekend	Onbekend
H2130A – Grijs duinen*	Matig ongunstig	Matig ongunstig	31	Slecht	Onbekend	Onbekend
H2130B – Grijs duinen*	Matig ongunstig	Matig ongunstig	26	Matig	Onbekend	Onbekend
H2160 - Duindoornstruvelen	Gunstig	Gunstig	117	Matig	Gehaald	Onbekend
H2170 - Kruipwilgstruvelen	Gunstig	Gunstig	8,7	Matig	Gehaald	Gehaald
H2190B – Vochtige duinvalleien	Matig ongunstig	Matig ongunstig	17	Slecht	Onbekend	Onbekend

*In Adams *et al.*, (2020) wordt er geen onderscheid gemaakt tussen subtypen van habitattypen. Dus de LSvI is voor alle subtypen hetzelfde.

Habitatrichtlijnsoorten

Het doelbereik voor de populatie wordt niet gehaald voor de trekvis, dit komt onder andere door bijvangst en knelpunten buiten het gebied. Het doelbereik is onbekend voor nauwe korfslak, noordse woelmuis en groenknolorchis en wordt gehaald voor de zeehonden. Het doelbereik voor de omvang van het leefgebied wordt voor alle soorten behalve de noordse woelmuis (onbekend) gehaald, het doelbereik voor de kwaliteit van het leefgebied is in alle gevallen onbekend. De knelpunten voor het niet halen van de doelstellingen zijn opgenomen in Tabel 11.

Tabel 7: Huidige situatie en doelbereik habitatrichtlijnsoorten. *De aantallen van de gewone zeehonden zitten boven het doelaantal maar nemen af.

Habitatrichtlijnsoorten	Populatie (LSvI 2019)	Omvang en kwaliteit leefgebied (LSvI 2019)	Huidige doelbereik populatie (2025)	Huidig doelbereik omvang leefgebied (2025)	Huidig doelbereik kwaliteit leefgebied (2025)
H1014 – Nauwe korfslak	Zeer ongunstig	Matig ongunstig	Onbekend	Onbekend	Onbekend
H1095 - Zeeprik	Zeer ongunstig	Gunstig	Niet gehaald	Gehaald	Onbekend
H1099 - Rivierprik	Matig ongunstig	Gunstig	Niet gehaald	Gehaald	Onbekend
H1103 – Fint	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig	Niet gehaald	Gehaald	Onbekend
H1340 – Noordse woelmuis	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Onbekend	Onbekend	Onbekend
H1351 - Bruinvis	Gunstig	Gunstig	Onbekend	Onbekend	Onbekend
H1364 – Grijs Zeehond	Gunstig	Gunstig	Gehaald	Gehaald	Onbekend
H1365 – Gewone Zeehond	Gunstig	Gunstig	Gehaald*	Gehaald	Onbekend
H1903 – Groenknol-orchis	Gunstig	Gunstig	Onbekend	Gehaald	Onbekend

Broedvogels

Het doelbereik wordt voor een groot aantal broedvogels niet gehaald, alleen voor lepelaar en dwergstern worden alle doelstellingen gehaald. De knelpunten voor het niet halen van de doelstellingen zijn opgenomen in Tabel 12.

Tabel 8: Huidige situatie en doelbereik broedvogels (--: sterke afname, -:afname, 0: stabiel, +: toename, ++: sterke toename, ~: onduidelijk. ?: onbekend)

Vogelrichtlij n-soorten	Populat ie LSvI (2022)	Omvang en kwaliteit leefgebi ed LSvI (2022)	Huidige aantal broed- paren (2018- 2023)	Tren d sinds 2011	Huidig doelber eik populati e (2025)	Huidig doelber eik omvang leef- gebied (2025)	Huidig doelbereik kwaliteit leefgebied (2025)
A034 – Lepelaar	Gunstig	Gunstig	826	0	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A063 – Eider	Ze er ongun sti g	Ze er ongun sti g	2.009	?	Niet gehaald	Gehaald	Niet gehaald
A081 – Bruine kiekendief	Ze er ongun sti g	Matig ongun sti g	33	-	Gehaald	Gehaald	Niet gehaald
A082 – Blauwe kiekendief	Ze er ongun sti g	Ze er ongun sti g	0	0	Niet gehaald	Niet gehaald	Niet gehaald
A132 – Kluut	Matig ongun sti g	Matig ongun sti g	1.518	+	Niet gehaald	Niet gehaald	Niet gehaald
A137 – Bontbekplev ier	Ze er ongun sti g	Ze er ongun sti g	69	0	Gehaald	Gehaald	Niet gehaald
A138 – Strandplevi er	Ze er ongun sti g	Ze er ongun sti g	11	-	Niet gehaald	Niet gehaald	Niet gehaald
A183 – Kleine mantelmeeu w	Gunstig	Gunstig	20.747	?	Gehaald	Niet gehaald	Gehaald
A191 – Grote stern	Ze er ongun sti g	Ze er ongun sti g	3.358	--	Niet gehaald	Niet gehaald	Niet gehaald
A193 – Visdief	Ze er ongun sti g	Ze er ongun sti g	1.938	0	Niet gehaald	Niet gehaald	Niet gehaald
A194 – Noordse stern	Ze er ongun sti g	Ze er ongun sti g	582	0	Niet gehaald	Niet gehaald	Niet gehaald
A195 – Dwergstern	Gunstig	Gunstig	383	+	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A222 – Velduil	Ze er ongun sti g	Matig ongun sti g	6	-	Gehaald	Niet gehaald	Niet gehaald

Niet-broedvogels

Het doelbereik wordt voor ongeveer de helft van de soorten (deels) gehaald. Van een aantal soorten is het doelbereik voor kwaliteit leefgebied onbekend. De knelpunten voor het niet halen van de doelstellingen zijn opgenomen in Tabel 12.

Tabel 9: Huidige situatie en doelbereik niet-broedvogels (--: sterke afname, -:afname, 0: stabiel, +: toename, ++: sterke toename, ~: onduidelijk, ?: onbekend)

Vogelrichtlij n-soorten	Populat ie (LSvI 2024)	Omvang en kwaliteit leefgebi ed (LSvI 2024)	Huidig aantal (gem. 2016- 2022)	Tren d sinds 2010	Huidig doelber eik populati e (2025)	Huidig doelber eik omvang leef- gebied (2025)	Huidig doelbereik kwaliteit leefgebied (2025)
A005 - Fuut	Matig ongunsti g	Gunstig	132	~	Niet gehaald	Niet gehaald	Onbekend
A017 – Aalscholver	Gunstig	Gunstig	2.711	0	Niet gehaald	Gehaald	Onbekend
A034 – Lepelaar	Gunstig	Gunstig	1.296	+	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A037 – Kleine zwaan	Zeer ongunsti g	Gunstig	142	-	Niet gehaald	Niet gehaald	Gehaald
A043 – Grauwe Gans	Gunstig	Gunstig	18.584	+	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A045 - Brandgans	Gunstig	Gunstig	71.936	0	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A046 - Rotgans	Gunstig	Gunstig	26.208	0	Niet gehaald	Gehaald	Gehaald
A048 - Bergeend	Gunstig	Gunstig	41.822	0	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A050 - Smient	Matig ongunsti g	Gunstig	31.206	~	Niet gehaald	Gehaald	Gehaald
A051 - Krakeend	Gunstig	Gunstig	991	+	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A052 – Wintertaling	Gunstig	Gunstig	5.068	~	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A053 – Wilde eend	Zeer ongunsti g	Gunstig	11.709	-	Niet gehaald	Gehaald	Gehaald
A054 – Pijlstaart	Gunstig	Gunstig	7.098	~	Gehaald	Niet gehaald	Gehaald
A056 – Slobeend	Gunstig	Gunstig	1.250	+	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A062 – Toppereend	Matig ongunsti g	Matig ongunsti g	4.135	~	Gehaald	Niet gehaald	Gehaald

Vogelrichtlij n-soorten	Populat ie (LSvI 2024)	Omvang en kwaliteit leefgebi ed (LSvI 2024)	Huidig aantal (gem. 2016- 2022)	Tren d sinds 2010	Huidig doelber eik populati e (2025)	Huidig doelber eik omvang leef- gebied (2025)	Huidig doelbereik kwaliteit leefgebied (2025)
A063 – Eider	Ze er ongun sti g	Mat ig ongun sti g	58.291	-	Niet gehaald	Gehaald	Niet gehaald
A067 – Brilduiker	Ze er ongun sti g	Mat ig ongun sti g	74	-	Niet gehaald	Niet gehaald	Onbekend
A069 – Middelste Zaagbek	Gun stig	Gun stig	99	~	Niet gehaald	Niet gehaald	Onbekend
A070 – Grote zaagbek	Ze er ongun sti g	Mat ig ongun sti g	8	--	Niet gehaald	Niet gehaald	Onbekend
A103 - Slechtvalk	Gun stig	Gun stig	64	-	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A130 – Scholekster	Ze er ongun sti g	Ze er ongun sti g	81.319	-	Niet gehaald	Gehaald	Niet gehaald
A132 – Kluut	Mat ig ongun sti g	Gun stig	5.299	0	Niet gehaald	niet gehaald	Onbekend
A137 – Bontbekplev ier	Ze er ongun sti g	Ze er ongun sti g	3.796	+	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A140 – Goudplevier	Ze er ongun sti g	Mat ig ongun sti g	16.113	~	Niet gehaald	Gehaald	Gehaald
A141 – Zilverplevie r	Gun stig	Gun stig	26.162	0	Gehaald	Niet gehaald	Gehaald
A142 – Kievit	Ze er ongun sti g	Mat ig ongun sti g	9.707	0	Niet gehaald	Gehaald	Gehaald
A143 – Kanoetstran dloper	Gun stig	Gun stig	54.797	0	Gehaald	Niet gehaald	Gehaald
A144 – Drieteen- strandloper	Gun stig	Gun stig	8.276	+	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A147 – Krombek- strandloper	Gun stig	Gun stig	1.856	~	Niet gehaald	Niet gehaald	Onbekend
A149 – Bonte strandloper	Gun stig	Gun stig	238.387	0	Gehaald	Gehaald	Gehaald

Vogelrichtlij n-soorten	Populat ie (LSvI 2024)	Omvang en kwaliteit leefgebi ed (LSvI 2024)	Huidig aantal (gem. 2016- 2022)	Tren d sinds 2010	Huidig doelber eik populati e (2025)	Huidig doelber eik omvang leef- gebied (2025)	Huidig doelbereik kwaliteit leefgebied (2025)
A156 - Grutto	Zeer ongunsti g	Matig ongunsti g	1.081	+	Niet gehaald	Niet gehaald	Gehaald
A157 - Rosse Grutto	Gunstig	Gunstig	61.395	0	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A160 - Wulp	Gunstig	Gunstig	76.411	-	Niet gehaald	Gehaald	Onbekend
A161 - Zwarte ruiter	Zeer ongunsti g	Matig ongunsti g	564	-	Niet gehaald	Niet gehaald	Niet gehaald
A162 - Tureluur	Matig ongunsti g	Matig ongunsti g	15.233	0	Niet gehaald	Gehaald	Onbekend
A164 - Groen- pootruiter	Gunstig	Gunstig	1.221	-	Niet gehaald	Gehaald	Onbekend
A169 - Steenloper	Matig ongunsti g	Matig ongunsti g	3.821	+	Gehaald	Gehaald	Gehaald
A197 - Zwarte stern	Zeer ongunsti g	Matig ongunsti g	3.980	~	Niet gehaald	Gehaald	Gehaald
A702 - Toendra- rietgans	Gunstig	Gunstig	-	~	Gehaald	Gehaald	Gehaald

2.4 Knelpunten en opgave

In de Doeluitwerking (Heidinga *et al.*, 2025) is bepaald welke knelpunten de oorzaak zijn voor het niet bereiken van de doelstellingen (zie Tabel 10 t/m 13). Op basis van de referentiesituatie, de huidige situatie en het doelbereik uit de vorige paragrafen wordt inzichtelijk in welke mate de huidige situatie afwijkt van de gewenste referentiesituatie en doelstellingen. Op basis hiervan kan de opgave voor het Natura 2000-beheerplan worden geformuleerd (zie Tabel 10 t/m 13).

In Tabel 10 t/m 13 is aangegeven of de instandhoudingsdoelstellingen in de huidige situatie worden bereikt.

De opgave wordt als volgt geformuleerd:

- Wanneer het doelbereik is gehaald is de opgave het in stand houden van de huidige situatie. Wanneer er wel knelpunten zijn benoemd is het oplossen hiervan mogelijk van belang voor het in stand houden van de huidige situatie;

- Wanneer het doelbereik niet is gehaald en er is sprake van een behoudsdoelstelling dan is de opgave verbetering van de kwaliteit en/of toename van het oppervlak of de populatie (verslechtering herstellen);
- Wanneer het doelbereik niet is gehaald en er is sprake van een verbeterdoelstelling is de opgave verbetering van de kwaliteit en/of toename van het oppervlak of de populatie;
- In een aantal gevallen is het doelbereik onbekend, dan is ook de opgave onbekend. Er kunnen wel maatregelen genomen worden om eventuele bekende knelpunten op te lossen. Daarnaast dient de huidige situatie en het doelbereik in beeld worden gebracht door middel van onderzoek en monitoring.

De knelpunten bepalen op welke manier de opgave moet worden ingevuld, dit wordt nader uitgewerkt in de planMER. De opgave is per habitattype, habitatrichtlijnsoort en vogelsoort weer gegeven in Tabel 10 t/m 13.

*Tabel 10: Knelpunten en opgave per habitattype waarvoor de Waddenzee is aangewezen (bron: Heidinga et al., 2025, inhoud kan nog wijzigen). *Onder het knelpunt klimaatverandering vallen opwarming, droogte, hittestress en veranderingen in zoet water aanvoer.*

Habitattype	Knelpunt*	Opgave
H1110A - Permanent overstromde zandbanken	Verstoring van de bodem, vertroebeling, sedimentatie, klimaatverandering, lozingen, bijvangst, gebrek aan zoet-zoutovergangen, opslibbing	Toename omvang (verslechtering herstellen), verbetering kwaliteit
H1130 Estuaria	Vertroebeling, sedimentatie, klimaatverandering, lozingen	Toename omvang (verslechtering herstellen), verbetering kwaliteit
H1140A – Slik- en zandplaten	Verstoring van de bodem, vertroebeling, sedimentatie, klimaatverandering, lozingen, bijvangst, gebrek aan zoet-zout overgangen	In stand houden huidige situatie omvang, verbetering kwaliteit
H1310A - Zilte pionierbegroeiingen	Verstoring van de bodem, beweiding hoger dan draagkracht kwelder, fixatie van vastelandskwelders, successie	In stand houden huidige situatie kwaliteit, opgave omvang onbekend,
H1310B - Zilte pionierbegroeiingen	Verstoring van de bodem, beweiding hoger dan draagkracht kwelder, fixatie vastelandskwelders	In stand houden huidige situatie
H1320 - Slijkgrasvelden	Fixatie vastelandskwelders, successie	Verbetering omvang en kwaliteit (verslechtering herstellen)
H1330A - Schorren en zilte graslanden	Verstoring van de bodem, klimaatverandering, gebrek aan zoet-zout overgangen, beweiding hoger dan draagkracht kwelder, fixatie vastelandskwelders, successie, bodemdaling, onnatuurlijke waterhuishouding,	In stand houden huidige situatie omvang, verbetering kwaliteit

Habitattype	Knelpunt*	Opgave
	vastlegging zeereep/afname dynamiek en stuivend zand	
H1330B - Schorren en zilte graslanden	Opslibbing	Opgave omvang en kwaliteit onbekend
H2110 - Embryonale duinen	Verstoring door recreatie	In stand houden huidige situatie
H2120 - Witte duinen	Successie, verstoring door recreatie, vastlegging zeereep/afname dynamiek en stuivend zand	Opgave omvang en kwaliteit onbekend
H2130 (A en B) – Grijs duinen	Vastlegging zeereep/afname dynamiek en stuivend zand, afname konijnen, stikstofdepositie uit het verleden	Opgave omvang en kwaliteit onbekend
H2160 - Duindoornstruwelen	Geen	In stand houden huidige situatie omvang, opgave kwaliteit onbekend
H2170 – Kruipwilgstruwelen	Vastlegging zeereep/afname dynamiek en stuivend zand	In stand houden huidige situatie
H2190B – Vochtige duinvalleien	Klimaatverandering, vastlegging zeereep/afname dynamiek en stuivend zand	Opgave omvang en kwaliteit onbekend

Tabel 11: Knelpunten en opgave per habitatsoort waarvoor de Waddenzee is aangewezen (bron: Heidinga et al., 2025, inhoud kan nog wijzigen). * Onder het knelpunt klimaatverandering vallen opwarming, droogte, hittestress en veranderingen in zoet water aanvoer.

Habitatsoort	Knelpunt*	Opgave
H1014 - Nauwe korfslak	Klimaatverandering, gebrek aan inzicht in verspreiding/gebiedsgebruik	Opgave populatie, omvang en kwaliteit leefgebied onbekend
H1095 – Zeeprk	Klimaatverandering, gebrek aan inzicht verspreiding/gebiedsgebruik, passeerbaarheid kunstwerken, vertroebeling en zuurstoftekort Eemsrivier, gebrek aan geschikte paaipplaatsen, paaipplaats kan niet worden gelokaliseerd, verdieping Buiteneems, lozingen, voedselgebrek	Toename populatie, opgave omvang en kwaliteit leefgebied onbekend
H1099 – Rivierprk	Klimaatverandering, gebrek aan inzicht verspreiding/gebiedsgebruik, passeerbaarheid kunstwerken, paaipplaats kan niet worden gelokaliseerd, lozingen, voedselgebrek	Toename populatie, opgave omvang en kwaliteit leefgebied onbekend
H1103 - Fint	Klimaatverandering, gebrek aan inzicht verspreiding/gebiedsgebruik,	Toename populatie, opgave omvang en kwaliteit leefgebied onbekend

Habitatsoort	Knelpunt*	Opgave
	bijvangst, vertroebeling en zuurstoftekort Eemsrivier, gebrek aan geschikte paaiplaatsen, verdieping Buiteneems, lozingen, gebrek aan zoet-zoutovergangen met brakwaterzone, voedselgebrek	
H1340 – Noordse woelmuis	Klimaatverandering, te lage peilen in de polder, concurrentie, beweiding	Opgave populatie, omvang en kwaliteit leefgebied onbekend
H1351 – Bruinvis	Klimaatverandering, bijvangst, lozingen, voedselgebrek, geluidsverstoring, predatie door grijze zeehond	Opgave populatie, omvang en kwaliteit leefgebied onbekend
H1364 – Grijze zeehond	Klimaatverandering, bijvangst, lozingen, voedselgebrek, geluidsverstoring, verstoring van rustplaatsen, verstikking (door afval)	In stand houden huidige situatie populatie en omvang leefgebied, opgave kwaliteit leefgebied onbekend
H1365 – Gewone zeehond	Klimaatverandering, bijvangst, lozingen, voedselgebrek, geluidsverstoring, verstoring van rustplaatsen, verstikking (door afval) , predatie door grijze zeehond	In stand houden huidige situatie populatie en omvang leefgebied, opgave kwaliteit leefgebied onbekend
H1903 - Groenknolorchis	Klimaatverandering, successie, afgenomen dynamiek duinen door vastlegging	In stand houden omvang leefgebied, opgave populatie en kwaliteit leefgebied onbekend

Tabel 12: Knelpunten en opgave per vogelrichtlijnsoort (broedvogels) waarvoor de Waddenzee is aangewezen (bron: Heidinga et al., 2025, inhoud kan nog wijzigen). * Onder het knelpunt klimaatverandering vallen toename overstromingsrisico, overstuiving, extreem weer, droogte.

Vogelrichtlijnsoort	Knelpunt*	Opgave
A034 - Lepelaar	Klimaatverandering	In stand houden huidige situatie
A063 - Eider	Klimaatverandering, predatie, vertrapping van nesten, verstoring door menselijk medegebruik	In stand houden omvang leefgebied, toename populatie, verbetering kwaliteit leefgebied
A081 - Bruine kiekendief	Klimaatverandering, voedseltekort, intensivering agrarisch beheer, afname konijnen	In stand houden huidige situatie populatie en omvang leefgebied, verbetering kwaliteit leefgebied (verslechtering herstellen)

Vogelrichtlijnsoort	Knelpunt*	Opgave
A082 - Blauwe kiekendief	Klimaatverandering, voedseltekort, intensivering agrarisch beheer, afgenomen dynamiek in de duinen, stikstofdepositie in het verleden, afname konijnen, concurrentie	Toename populatie, verbetering omvang en kwaliteit leefgebied (verslechtering herstellen)
A132 - Kluut	Klimaatverandering, predatie, vegetatiesuccessie, vertrapping van nesten, verstoring door menselijk medegebruik	Toename populatie, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen), verbetering kwaliteit leefgebied
A137 - Bontbekplevier	Klimaatverandering, predatie, vegetatiesuccessie, vertrapping van nesten, verstoring door menselijk medegebruik	In stand houden huidige situatie populatie en omvang leefgebied, verbetering kwaliteit leefgebied (verslechtering herstellen)
A138 - Strandplevier	Klimaatverandering, predatie, verstoring door menselijk medegebruik	Toename populatie, verbetering omvang en kwaliteit leefgebied
A183 - Kleine mantelmeeuw	Klimaatverandering, krimp boomkorvisserij	In stand houden huidige situatie populatie en kwaliteit leefgebied, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen)
A191 - Grote stern	Klimaatverandering, predatie, verstoring door menselijk medegebruik, vogelgriep, voedseltekort, onvoldoende doorzicht	Toename populatie, verbetering omvang en kwaliteit leefgebied (verslechtering herstellen)
A193 - Visdief	Klimaatverandering, predatie, vertrapping van nesten, verstoring door menselijk medegebruik, vogelgriep, voedseltekort, onvoldoende doorzicht	Toename populatie, verbetering omvang en kwaliteit leefgebied (verslechtering herstellen)
A194 - Noordse stern	Klimaatverandering, predatie, vegetatiesuccessie, vertrapping van nesten, verstoring door menselijk medegebruik, vogelgriep, voedseltekort, onvoldoende doorzicht	Toename populatie, verbetering omvang en kwaliteit leefgebied (verslechtering herstellen)
A195 - Dwergstern	Klimaatverandering, predatie, verstoring door menselijk medegebruik, vogelgriep, voedseltekort, onvoldoende doorzicht	In stand houden huidige situatie
A222 - Velduil	Klimaatverandering, predatie, voedseltekort, intensivering agrarisch	In stand houden huidige situatie populatie, verbetering omvang en

Vogelrichtlijnsoort	Knelpunt*	Opgave
	beheer, afgenomen dynamiek in de duinen, stikstofdepositie in het verleden, afname konijnen	kwaliteit leefgebied (verslechtering herstellen)

*Tabel 13: Knelpunten en opgave per vogelrichtlijnsoort (niet-broedvogels) waarvoor de Waddenzee is aangewezen (bron: Heidinga et al., 2025, inhoud kan nog wijzigen). * Onder het knelpunt klimaatverandering vallen opwarming zeewater, droogte, hittestress, warme winters, verschuiving overwinteringsgebieden.*

Vogelrichtlijnsoort	Knelpunt	Opgave
A005 – Fuut	Klimaatverandering, afname voedselaanbod IJsselmeer, vogelgriep, onvoldoende doorzicht, afname voedselaanbod (vissen), verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	Toenamepopulatie, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen), opgave kwaliteit leefgebied onbekend
A017 – Aalscholver	Klimaatverandering, afname voedselaanbod IJsselmeer, vogelgriep, afname voedselaanbod (vissen), verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden huidige situatie omvang leefgebied, toename populatie, opgave kwaliteit leefgebied onbekend
A037 – Kleine zwaan	Klimaatverandering, vogelgriep	In stand houden huidige situatie kwaliteit leefgebied, toename populatie, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen)
A034 – Lepelaar, A043 – Grauwe gans, A045 – Brandgans, A072 – Toendrarietgans, A051 – Krakeend, A052 – Wintertaling, A056 – Slobeend, A103 – Slechtvalk,	Klimaatverandering, vogelgriep	In stand houden huidige situatie
A048 – Bergeend	Klimaatverandering, vogelgriep, verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden huidige situatie
A046 – Rotgans, A050 – Smient , A053 – Wilde eend	Klimaatverandering, vogelgriep	In stand houden huidige situatie omvang en kwaliteit leefgebied, toename populatie
A054 – Pijlstaart	Klimaatverandering, vogelgriep	In stand houden huidige situatie populatie en kwaliteit leefgebied, verbetering omvang

Vogelrichtlijnsoort	Knelpunt	Opgave
		leefgebied (verslechtering herstellen)
A062 – Topper	Klimaatverandering, afname voedselaanbod IJsselmeer, verandering in zoet water aanvoer, vogelgriep, afname voedselaanbod (bodemdieren), verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden huidige situatie populatie en kwaliteit leefgebied, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen)
A063 – Eider	Klimaatverandering, verandering in zoet water aanvoer, vogelgriep, afname voedselaanbod (bodemdieren)	In stand houden huidige situatie omvang leefgebied, toename populatie, verbetering kwaliteit leefgebied
A067 – Brilduiker	Klimaatverandering, verandering in zoet water aanvoer, vogelgriep, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	Toename populatie, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen), opgave kwaliteit leefgebied onbekend
A069 – Middelste zaagbek, A070 – Grote zaagbek	Klimaatverandering, afname voedselaanbod IJsselmeer, vogelgriep, vertroebeling, afname voedselaanbod (vissen), verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	Toename populatie, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen), opgave kwaliteit leefgebied onbekend
A130 – Scholekster	Klimaatverandering, intensief agrarisch beheer, vogelgriep, afname voedselaanbod (bodemdieren), verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij en waterrecreatie	In stand houden huidige situatie omvang leefgebied, toename populatie, verbetering kwaliteit leefgebied
A132 – Kluut	Klimaatverandering, afname broedsucces, vogelgriep, verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij en waterrecreatie	Toename populatie, verbetering omvang leefgebied, opgave kwaliteit leefgebied onbekend
A137 – Bontbekplevier	Klimaatverandering, vogelgriep, verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij en waterrecreatie	In stand houden huidige situatie
A140 – Goudplevier	Klimaatverandering, vogelgriep, verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij en waterrecreatie	In stand houden huidige situatie omvang en kwaliteit leefgebied, toename populatie
A141 – Zilverplevier	Klimaatverandering, vogelgriep, verstoring door	In stand houden huidige situatie populatie en

Vogelrichtlijnsoort	Knelpunt	Opgave
	recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	kwaliteit leefgebied, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen)
A142 – Kievit	Klimaatverandering, intensief agrarisch beheer, vogelgriep, verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden huidige situatie omvang en kwaliteit leefgebied, toename populatie
A143 – Kanoet	Klimaatverandering, afname broedsucces, vogelgriep, afname voedselaanbod (bodemdieren), verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden huidige populatie en kwaliteit leefgebied, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen)
A144 – Drieteenstrandloper A149 – Bonte strandloper, A156 – Rosse grutto, A169 – Steenloper	Klimaatverandering, vogelgriep, verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden huidige situatie
A147 – Krombekstrandloper	Klimaatverandering, vogelgriep, verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	Toename populatie, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen), opgave kwaliteit leefgebied onbekend
A156 – Grutto	Klimaatverandering, intensief agrarisch beheer, vogelgriep, verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden huidige situatie kwaliteit leefgebied, toename populatie, verbetering omvang leefgebied (verslechtering herstellen)
A160 – Wulp	Klimaatverandering, vogelgriep, afname voedselaanbod (bodemdieren), verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden omvang leefgebied, toename populatie, opgave kwaliteit leefgebied onbekend
A161 – Zwarte ruiter	Klimaatverandering, vogelgriep, afname voedselaanbod (bodemdieren), verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	Toename populatie, verbetering omvang en kwaliteit leefgebied (verslechtering herstellen)
A162 – Tureluur, A164 – Groenpootruiter	Klimaatverandering, vogelgriep, verstoring door recreatie, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden huidige situatie omvang leefgebied, toename populatie, opgave kwaliteit leefgebied onbekend

Vogelrichtlijnsoort	Knelpunt	Opgave
A197 – Zwarte stern	Afname voedselaanbod IJsselmeer, vogelgriep, verstoring door scheepvaart, visserij, waterrecreatie	In stand houden huidige situatie omvang en kwaliteit leefgebied, toename populatie

2.5

Oplossingsrichtingen en maatregelen

Om de in paragraaf 2.4 genoemde knelpunten op te lossen zijn in overleg met bevoegde gezagen en terreinbeherende organisaties oplossingsrichtingen bedacht. De oplossingsrichtingen worden tijdens de maatregelenfase (de fase voorafgaand aan het opstellen van het planMER) in overleg met de omgeving verder uitgewerkt naar concrete maatregelen. De concrete maatregelen zullen op milieueffecten worden getoetst in het planMER.

3 Uitgangspunten en plan van aanpak voor het MER

In dit hoofdstuk worden de uitgangspunten van het MER en het plan van aanpak voor het MER uiteengezet. Het bevat de beschrijving van de referentiesituatie voor het planMER, de uitgangspunten voor alternatieven, de te beoordelen milieuaspecten en de methodiek voor de effectbeoordeling. Daarnaast is een lijst van de wettelijke eisen die gelden voor het planMER opgenomen.

3.1 Uitgangspunten MER

3.1.1 *Relevante wetgeving en beleidskaders*

Natura 2000-gebieden worden aangewezen op grond van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. Deze richtlijnen zijn geïmplementeerd in de Omgevingswet. Zoals beschreven in paragraaf 1.1.1 ligt hierin ook de grondslag tot het opstellen van een Natura 2000-beheerplan voor Natura 2000-gebieden.

Naast genoemde Europese richtlijnen en de Omgevingswet zijn de volgende beleidskaders nog relevant voor het Natura 2000-gebied Waddenzee:

- Kaderrichtlijn Water (KRW);
- Kaderrichtlijn Mariene Strategie;
- Werelderfgoedverdrag (UNESCO) 1972;
- UN Biodiversiteitsverdrag (CBD);
- Verdrag van Bern (voor het behoud van (met name bedreigde) wilde dier- en plantensoorten);
- Verdrag van Bonn (Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten);
- Verdrag van Ramsar (voor bescherming van natte natuurgebieden);
- OSPAR-verdrag (beschermt het mariene milieu in de Noordoost-Atlantische Oceaan en is belangrijk voor afstemming van Noordzeebeleid);
- Natuurherstelverordening (zie ook tekstkader);
- Nationale Omgevingsvisie;
- Programma Natuur;
- Programma naar een Rijke Waddenzee;
- Agenda voor het Waddengebied 2050;
- Nationaal Waterprogramma 2022 – 2027;
- Beleidskader Natuur Waddenzee;
- Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW);
- Uitvoeringsprogramma Agenda voor het Waddengebied;
- Integraal Beheerplan Waddenzee BAW;
- Eemsdollard 2050;
- Supplement Natura 2000-beheerplan Eems-Dollard;
- Overeenkomst zeehonden Waddenzee (Overeenkomst inzake de bescherming van zeehonden in de Waddenzee);
- Routekaart kust;
- Omgevingsvisie 'De romte diele' (provincie Fryslân);
- Omgevingsvisie provincie Groningen (provincie Groningen);

- Omgevingsvisie NH2050 - Balans tussen economische groei en leefbaarheid (provincie Noord-Holland);
- Omgevingsverordening Fryslân 2022 (provincie Fryslân);
- Omgevingsverordening provincie Groningen (provincie Groningen);
- Omgevingsverordening NH2022 (provincie Noord-Holland);
- Omgevingsplan gemeente Ameland;
- Omgevingsplan gemeente Eemsdelta;
- Omgevingsplan gemeente Den Helder;
- Omgevingsplan gemeente Harlingen;
- Omgevingsplan gemeente Het Hogeland;
- Omgevingsplan gemeente Hollands Kroon;
- Omgevingsplan gemeente Noardeast-Fryslân;
- Omgevingsplan gemeente Oldambt;
- Omgevingsplan gemeente Schiermonnikoog;
- Omgevingsplan gemeente Súdwest-Fryslân;
- Omgevingsplan gemeente Terschelling;
- Omgevingsplan gemeente Texel;
- Omgevingsplan gemeente Vlieland;
- Omgevingsplan gemeente Waadhoeke.

In het planMER worden deze beleidskaders nader toegelicht en wordt bekeken in hoeverre het planvoornemen en de randvoorwaarden, die volgen uit deze kaders, in overeenstemming zijn met elkaar.

Herstelopgaven Natura 2000-gebieden

Omdat de Natuurherstelverordening nauw verbonden is met de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000, is deze al kort toegelicht in de NRD.

Los van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebied Waddenzee, bestaat er een bredere herstelopgave voor beschermde habitattypen en soorten op basis van de Verordening Natuurherstel (Verordening (EU) 2024/1991 van het Europees Parlement en de Raad van 24 juni 2024 inzake natuurherstel en tot wijziging van Verordening EU 2022/869). Het doel van deze verordening is (samenvattend) het bijdragen aan een duurzaam herstel van de biodiversiteit en de veerkracht van natuur in land- en zeegebieden van de Europese Unie door ecosystemen te herstellen. Om dit doel te bereiken bevat de Natuurherstelverordening streefdoelen voor verschillende ecosystemen gekoppeld aan beschermde habitattypen en soorten. De lidstaten moeten herstelmaatregelen treffen die nodig zijn om de gebieden van aangewezen habitattypen en soorten in een goede toestand te brengen.

Ten behoeve van het behalen van de streefdoelen in de Natuurherstelverordening moeten lidstaten nationale herstelplannen met herstelmaatregelen opstellen en uitvoeren. Bij het opstellen van deze plannen moeten lidstaten rekening houden met de instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000-gebieden. Dit brengt voor Nederland de wettelijke verplichting met zich mee om herstelmaatregelen te treffen die nodig zijn om de niet in goede toestand verkerende oppervlaktes van de aangewezen habitattypen te verbeteren, met als doel om deze in een goede toestand te brengen (deze habitattypen staan in bijlage I en/of II van de Natuurherstelverordening).

Dergelijke herstelmaatregelen worden genomen (de verplichtingen staan in artikel 4 lid 1 voor het herstel van land-, kust- en zoetwaterecosystemen en in artikel 5 lid 1 voor het herstel van mariene ecosystemen):

- Uiterlijk in 2030, op minstens 30% van de totale oppervlakte van alle in de Natuurherstelverordening opgenomen habitattypen die niet in goede toestand verkeren;
- Uiterlijk in 2040, op minstens 60% van de oppervlakte van alle in de Natuurherstelverordening opgenomen groep habitattypen die niet in goede toestand verkeert;
- Uiterlijk in 2050 op minstens 90% van de oppervlakte van alle in de Natuurherstelverordening opgenomen groep habitattypen die niet in goede toestand verkeert.

Voor de mariene habitattypen (zoals H1110 en H1140) geldt volgens artikel 5, lid 1c en 1d dat herstelmaatregelen worden genomen:

- uiterlijk in 2040, op minstens twee derde van een door Nederland vastgesteld percentage van de oppervlakte habitattypen die niet in goede toestand verkeert;
- uiterlijk in 2050, op een van een door Nederland vastgesteld percentage van de oppervlakte van habitattypen die niet in goede toestand verkeert.

Deze verplichtingen bevatten een belangrijke context waarin het natura 2000-beheerplan wordt geactualiseerd. Mogelijk dat de maatregelen eveneens kunnen bijdragen aan het behalen van deze verplichtingen. Of dat de verplichtingen kunnen worden gebruikt om het ambitieniveau van de maatregelen te bepalen.

3.1.2 *Referentiesituatie MER*

De referentiesituatie voor het planMER is een andere referentiesituatie dan de referentiesituatie die wordt gehanteerd voor Natura 2000-doelstellingen. De referentiesituatie voor het planMER is de situatie die op termijn zou ontstaan als het project niet wordt uitgevoerd. Voor het beoordelen van de effecten in het planMER bestaat de referentiesituatie uit de *huidige situatie* (zie par. 2.3) en *autonome ontwikkelingen* in het plan- en studiegebied. Dit betreft dus de toekomstige situatie waarbij het voornemen niet wordt gerealiseerd, maar andere (autonome) ontwikkelingen wel. Bij de beschrijving van de autonome ontwikkelingen wordt uitgegaan van voldoende zekere en concrete (ruimtelijke) ontwikkelingen in het plan- en studiegebied, zoals nieuwe activiteiten waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden ofwel waarbij sprake is van de uitvoering van vastgesteld beleid ofwel trendmatige ontwikkelingen.

Het plangebied betreft het Natura 2000-gebied Waddenzee zoals weergegeven in figuur 1. Het studiegebied betreft het gebied waarvoor de milieueffecten worden beoordeeld. Doordat de milieueffecten kunnen reiken over de grenzen van het plangebied, is het studiegebied voor de meeste effecten ruimer dan het plangebied. Hoe groot het studiegebied is kan per milieuaspect verschillen.

Autonome ontwikkelingen

Hieronder zijn ontwikkelingen weergegeven die mogelijk als autonome ontwikkelingen of trends worden meegenomen in de referentiesituatie (nog niet volledig). Een autonome ontwikkeling is een ontwikkeling op basis van vastgesteld beleid.

Dit wordt in het planMER nader onderbouwd:

- De maatregelen in het vigerende beheerplan;
- *Klimaatverandering*;
- Schelpenwinning;
- Baggeren en verspreiden;
- Visserij;
- Aanlanding kabels en leidingen offshore wind;
- Veranderingen in Kustlijnzorg;
- Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone;
- Natura 2000-beheerplannen duinen Waddeneilanden;
- Natura 2000-beheerplan Eems-Dollard;
- PAGW projecten (Lauwersmeer-Vierhuizengat; Koehool-Lauwersmeer; Eems-Dollard buitendijkse slibsedimentatie; Herstel onderwaternatuur);
- Bestaande defensieactiviteiten (autonome groei en uitbreidingen die voortvloeien uit het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie);
- Bereikbaarheid Ameland;
- Uitvoeringsprogramma Agenda voor het Waddengebied.

Zichtjaar

Als zichtjaar, het jaar waarvoor in het planMER de effecten worden bepaald, hanteren we in beginsel 2034. Dit is het moment waarop de nieuwe beheerplannen aflopen. Voor maatregelen die een langere doorlooptijd kennen dan 2034, wordt een zichtjaar later dan 2034 gehanteerd.

3.2 Plan van aanpak planMER

3.2.1 Alternatieven en varianten

Het planMER moet redelijke alternatieven bevatten die op milieueffecten worden beoordeeld. Een redelijk alternatief is een alternatief dat voldoet aan de doelstellingen van het programma (in dit geval het beheerplan). In de context van het beheerplan bestaat een alternatief uit een combinatie van maatregelen die genomen kunnen worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied te behalen. Dit worden ook wel maatregelpakketten genoemd.

Dit betekent dat het planMER verschillende alternatieven in de vorm van maatregelpakketten beoordeelt waarmee de instandhoudingsdoelstellingen behaald worden. Deze maatregelpakketten bevatten een combinatie van mogelijke maatregelen. De maatregelpakketten komen via een trechteringsproces tot stand.

Het nieuwe beheerplan heeft in beginsel een werkingsduur van zes jaar. Hierbinnen kunnen niet alle instandhoudingsdoelstellingen worden behaald. Daarom is voor het einde van de beheerplanperiode een basisambitie geformuleerd.

De basisambitie is:

- het zo snel mogelijk (binnen beheerplanperiode) voldoen aan de behoudsdoelstellingen (stand van zaken ten tijde van aanwijzing);
- dat in 2030 ten minste 30% van de doelstellingen die niet in goede toestand verkeren en waarvoor een goede toestand is gedefinieerd, verbeterd is naar een goede toestand; en
- het geven van een doorkijk naar het bereiken van 60% van de doelstellingen in 2040 en ten minste 90% in 2050.

De basisambitie is geen harde eis, maar wordt gebruikt om de alternatieven te bepalen en effecten hiervan in het planMER inzichtelijk te krijgen.

3.2.2 Totstandkoming alternatieven en voorkeursalternatief

Er wordt in deze NRD geen inzicht gegeven in welke alternatieven onderzocht zullen worden, maar alleen hoe het proces zal verlopen hoe tot alternatieven gekomen wordt. Om tot de alternatieven te komen wordt een 'zeef-methodiek' gehanteerd, waarbij gezeefd wordt van grof naar fijn. De volgende stappen zijn onderdeel van de zeef-methodiek:

Natuurdoelanalyse en doeluitwerking

De zeef-methodiek begint met de Natuurdoelanalyse/ Doeluitwerking. Op basis van het doelbereik en de knelpunten worden verschillende oplossingsrichtingen geformuleerd.

Zeef 0: Potentiële maatregelen

Op basis van deze oplossingsrichtingen worden potentiële maatregelen geïnventariseerd die (in verschillende mate) kunnen bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Dit kunnen maatregelen zijn op het gebied van zonering van gebruik (bijv. instellen van recreatiezones of rustzones), inrichting (creëren van condities om instandhoudingsdoelstellingen te bereiken, zoals de aanleg van verhogingen om veilige broedlocaties te creëren) en beheer (maatregelen ten behoeve van beheer en onderhoud, zoals vegetatiebeheer).

Zeef 1: selecteren effectieve maatregelen

De potentiële maatregelen worden vervolgens individueel beoordeeld op ecologische effectiviteit (doelbereik).

Zeef 2a: effectbeoordeling losse maatregelen

Op de lijst met effectieve maatregelen wordt in twee stappen (2a en 2b) de tweede zeef toegepast. Daarbij wordt beoordeeld op juridische en technische haalbaarheid, financiële en maatschappelijke impact en op hoofdlijnen naar effecten op milieu. Effectieve maatregelen die technisch of juridisch niet haalbaar zijn vallen af.

Zeef 2b: keuze maatregelenpakket

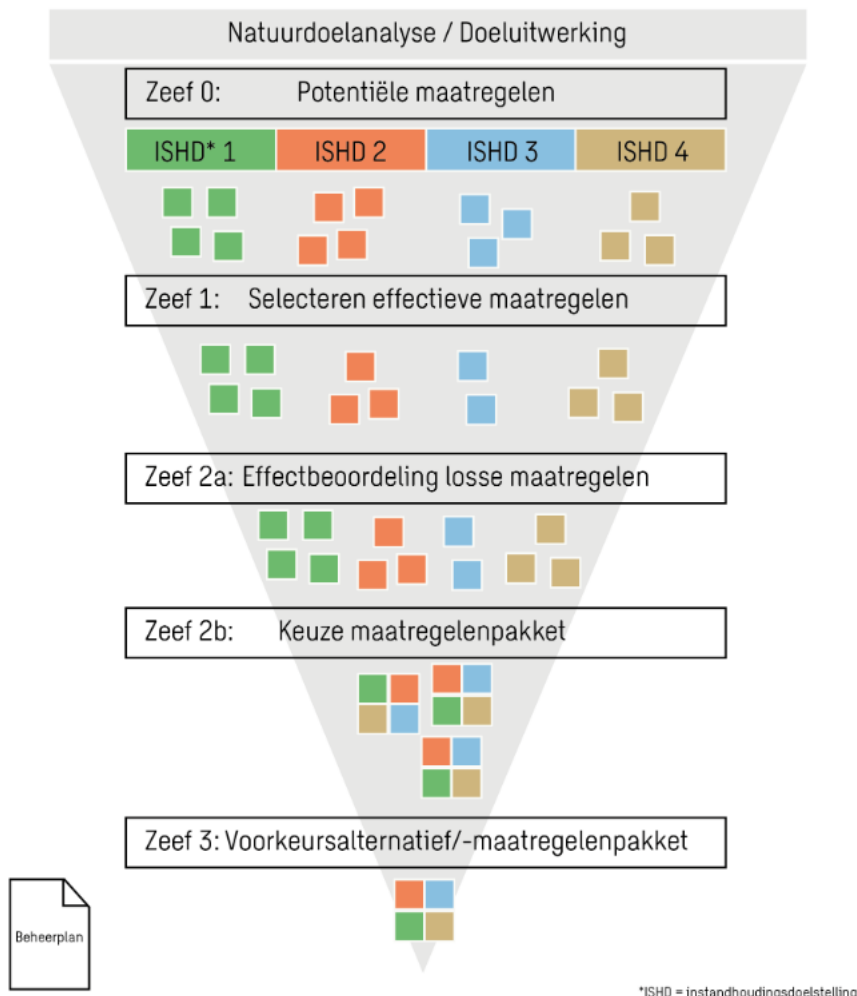
Vervolgens worden verschillende maatregelpakketten (alternatieven) samengesteld. In de Waddenzee zullen de maatregelpakketten naar verwachting met name verschillen in ambitieniveau. De maatregelpakketten worden vervolgens op een hoger detailniveau op milieueffecten (zoals beschreven in par. 3.2.4) beoordeeld in het planMER.

Zeef 3: Voorkeursalternatief/-maatregelenpakket

Op basis van doelbereik en de effectbeoordeling van het planMER wordt vervolgens een voorkeursmaatregelenpakket vastgesteld. Dit maatregelenpakket landt in het Natura 2000-beheerplan.

Zie Figuur 2 voor een overzicht van het beschreven proces.

Figuur 2: Overzicht van het proces om te komen tot alternatieven en het voorkeursalternatief volgens de 'zeeftechniek'

Voorbeelduitwerking van een maatregel c.q. oplossingsrichting

Om dit proces te verduidelijken is een voorbeeld uitgewerkt voor een vogelrichtlijnsoort met een verbeterdoelstelling waarbij de doelstelling niet wordt gehaald met het vigerende Natura 2000-beheerplan.

Voor de strandplevier (A138) geldt een verbeterdoelstelling voor de omvang en de kwaliteit van het leefgebied met een populatie van 50 broedparen.

De ecologische randvoorwaarden voor de strandplevier zijn:

- kale terreinen die niet overstroomd worden in het broedseizoen;
- voldoende rust;
- broedgebied nabij aanspoelgordels en waterlijn;
- voldoende voedsel voor ouders en kuikens;
- voldoende hoog broedsucces om de populatie in stand te houden.

Knelpunten voor de strandplevier betreffen predatie door predatoren zoals vossen, ratten en kraaien waardoor het broedsucces laag is. Daarnaast is verstoring van de kwelders door wandelaars en loslopende honden, met name op de eilanden, een knelpunt. Andere mogelijke knelpunten zijn voedselgebrek, overstroming van broedsels en vegetatiesuccessie. Deze knelpunten zijn waarschijnlijk (deels) de oorzaak van het niet halen van het doelbereik.

Er zijn in deze fase van het project nog geen concrete maatregelen geformuleerd. Daarom wordt in plaats daarvan een voorbeeld gegeven met de oplossingsrichtingen die in de Doeluitwerking Waddenzee zijn geformuleerd.

Voorbeelden van oplossingsrichtingen om de verbeterdoelstelling van de strandplevier te bereiken zijn:

- het aanleggen van rasters rond (potentiële) broedgebieden om predatie te voorkomen;
- afsluiten van gebieden voor recreatie in de periode maart – augustus;
- vegetatiebeheer.

De oplossingsrichtingen worden tijdens de maatregelenfase in overleg met de omgeving verder uitgewerkt naar concrete maatregelen. De concrete maatregelen zullen op milieueffecten worden getoetst in het planMER.

In Tabel 14 is een voorbeeld gegeven van de oplossingsrichtingen/maatregelen en de bijdrage aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstelling. In dit voorbeeld is de strandplevier opgenomen, maar de maatregelen dragen ook bij aan de instandhoudingsdoelstelling voor de bontbekplevier. De maatregelen zullen met een verschillend ambitieniveau in de maatregelenpakketten opgenomen worden, waarbij bijvoorbeeld recreatie wordt beperkt in x % van het gebied, of y of z % (meer of minder). Rasters om predatie te voorkomen kunnen worden aangelegd op locatie x, of op locatie x en y of op locatie x, y en z (of andere mogelijke combinaties).

Tabel 14: Voorbeeldtabel Oplossingsrichtingen/maatregelen, de bijdrage aan de instandhoudingsdoelstellingen (ISHD) en de mogelijke maatregelenpakketten.

	A. strand plevier	B. bontbekpl evier	C. ISHD 1	D. ISHD 2	Maatregel- pakket 1 (alt. 1)	Maatregel- pakket 2 (alt. 2)	Maatregel- pakket 3 (alt. 3)
1. Zonering							
Maatregel 1 Afsluiten gebieden voor recreatie van maart - augustus (x, y, z % van het gebied)	Draagt bij	Draagt bij	Draagt niet bij	Draagt niet bij	X%	Y%	Z%

	A. strand plevier	B. bontbekpl evier	C. ISHD 1	D. ISHD 2	Maatregel- pakket 1 (alt. 1)	Maatregel- pakket 2 (alt. 2)	Maatregel- pakket 3 (alt. 3)
Maatregel 2 PM							
Maatregel 3 PM							
2. Inrichting							
Aanleg, controle en onderhoud van rasters op locatie x, y, z	Draagt bij	Draagt bij	Draagt niet bij	Draagt niet bij	X	X, Y	X, Y, Z
Maatregel 2 PM							
Maatregel 3 PM							
3. Beheer							
Vegetatiebehe er op locatie x, y, z	Draagt bij	Draagt bij	Draagt niet bij	Draagt niet bij	X	X, Y	X, Y, Z
Maatregel 2 PM							
Maatregel 3 PM							

3.2.3 *Beoordeling alternatieven/maatregelpakketten*

De beoordeling van de alternatieven/maatregelpakketten vindt op twee manieren plaats: op basis van doelbereik en beoordeling op andere (milieu)aspecten.

Doelbereik

De alternatieven/maatregelpakketten worden in een apart hoofdstuk beoordeeld op doelbereik. Daarbij wordt gekeken in hoeverre de alternatieven/maatregelpakketten bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

Te beoordelen milieuaspecten

Daarnaast worden de alternatieven/maatregelpakketten beoordeeld op milieuaspecten. Niet alle thema's en/of milieuaspecten zijn relevant om te onderzoeken voor een Natura 2000-beheerplan. In Tabel 9 zijn de thema's en aspecten weergegeven die in het planMER nader onderzocht worden. Daarbij zijn ook de criteria opgenomen die beoordeeld worden.

De meeste milieuaspecten worden kwalitatief beoordeeld voor de aanleg- en gebruiksfase. De gebruiksfase (periode waarin de maatregelen zijn uitgevoerd) speelt doorgaans de belangrijkste rol bij de effectbeoordeling. Als er maatregelen getroffen worden die een langere uitvoeringsperiode kennen, wordt ook een doorkijk gegeven naar de effecten die gedurende deze periode optreden (realisatiefase).

Tabel 15: Beoordelingskader

Thema	Aspect	Criterium	Wijze van beoordelen
Gezondheid - veiligheidsrisico's	milieurampen	Invloed plan op kans op -en het gevolg van- milieurampen (olieramp)	Kwalitatief
Gezondheid - veiligheidsrisico's	Luchtkwaliteit	Effecten op luchtkwaliteit (NO ₂ , PM ₁₀ , PM _{2,5})	Kwalitatief
Duurzaamheid - klimaatadaptatie	waterhuishouding	Effecten op waterhuishouding door veranderingen in zoetwaterafvoer of verzilting	Kwalitatief
Duurzaamheid - klimaatadaptatie	waterhuishouding	Intensiteit en periode van droogte	Kwalitatief
Duurzaamheid - klimaatadaptatie	waterhuishouding	Robuustheid voor klimaatverandering	Kwalitatief
Duurzaamheid - klimaatadaptatie	Waterveiligheid	Kans op en het gevolg van een overstroming	Kwalitatief
Duurzaamheid - klimaatadaptatie	Wateroverlast	Kans op het voorkomen van en de gevolgen van wateroverlast	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuurlijke systemen	Bodem en ondergrond	Effecten op (water)bodemkwaliteit	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuurlijke systemen	Grondwater	Effecten op grondwaterkwaliteit	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuurlijke systemen	Grondwater	Effecten op grondwaterkwantiteit	Kwantitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuurlijke systemen	Oppervlaktewater	Effecten op oppervlaktewaterkwaliteit	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuurlijke systemen	Oppervlaktewater	Effecten op oppervlaktewaterkwantiteit	Kwantitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuurlijke systemen	Oppervlaktewater	Effecten op KRW	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuurlijke systemen	Oppervlaktewater	Effecten op zoetwaterinlaat en drinkwater	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuurlijke systemen	Geluid	Effecten op bovenwatergeluid	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuurlijke systemen	Geluid	Effecten op onderwatergeluid	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuur	Biodiversiteit	Effecten op de staat van de biodiversiteit	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuur	Biodiversiteit	Effecten op de beschermde soorten	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuur	Areaal natuurgebieden	Effecten op areaal en kwaliteit Natura 2000, inclusief effecten stikstofdepositie	Kwalitatief/ kwantitatief

Thema	Aspect	Criterium	Wijze van beoordelen
Ruimtelijke kwaliteit - natuur	Areaal natuurgebieden	Effecten op areaal en kwaliteit NNN	Kwalitatief/ kwantitatief
Ruimtelijke kwaliteit - natuur	Areaal natuurgebieden	Effecten op areaal en kwaliteit natuur buiten beschermde gebieden	Kwalitatief/ kwantitatief
Ruimtelijke kwaliteit - Landschap en openbare ruimte	Landschap	Beïnvloeding gebiedskarakteristiek (landschappelijke lijnvorming, gebieden en elementen)	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - Landschap en openbare ruimte	Erfgoed en archeologie	Effecten op aanwezige cultuurhistorische waarden (historische bouwkunde en geografie)	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit - Landschap en openbare ruimte	Erfgoed en archeologie	Effecten op archeologische (verwachtings)waarde	Kwalitatief
Economische kwaliteit - economie	Gebruiksfuncties	Effecten op grondgebruik	Kwantitatief
Economische kwaliteit - economie	Gebruiksfuncties	Effecten op visserij	Kwantitatief
Economische kwaliteit - economie	Gebruiksfuncties	Effecten op landbouw	Kwantitatief
Economische kwaliteit - economie	Gebruiksfuncties	Effecten op (beroeps)scheepsvaart	Kwantitatief
Economische kwaliteit - economie	Gebruiksfuncties	Effecten op recreatie (werkgelegenheid)	Kwantitatief
Economische kwaliteit - economie	Gebruiksfuncties	Effecten op activiteiten defensie	Kwantitatief
Economische kwaliteit - economie	Gebruiksfuncties	Effecten op luchtvaart	Kwantitatief
Economische kwaliteit - economie	Mobiliteit	Effecten op verkeersverbindingen (fietspaden, autowegen en scheepvaartroutes)	Kwantitatief
Economische kwaliteit - economie	Infrastructuur	Effecten op windturbines	Kwantitatief
Economische kwaliteit - economie	Infrastructuur	Effecten op kabels en leidingen	Kwantitatief
Sociale kwaliteit - wonen en woonomgeving	Wonen en welzijn	Effecten op recreatiefunctie (aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van recreatie en groenvoorzieningen)	Kwalitatief
Sociale kwaliteit - wonen en woonomgeving	Wonen en welzijn	Recreatief medegebruik (bijvoorbeeld mosselrapen)	Kwalitatief
Sociale kwaliteit - wonen en woonomgeving	Wonen en welzijn	Ruimtelijke kwaliteit (beleving) van het gebied na realisatie	Kwalitatief
Sociale kwaliteit - wonen en woonomgeving	Wonen en welzijn	Effecten op woonfunctie en bebouwing	Kwalitatief
Haalbaarheid - Kosten en uitvoerbaarheid	Kosten	Uitvoering	Kwantitatief

Thema	Aspect	Criterium	Wijze van beoordelen
Haalbaarheid - Kosten en uitvoerbaarheid	Kosten	Beheer	Kwantitatief
Haalbaarheid - Kosten en uitvoerbaarheid	Uitvoerbaarheid	Beheersbaarheid	Kwantitatief
Haalbaarheid - Kosten en uitvoerbaarheid	Uitvoerbaarheid	Handhaafbaarheid	Kwantitatief

3.2.4 *Beoordelingsmethodiek*

In het MER wordt per criterium geanalyseerd welke effecten de verschillende alternatieven hierop hebben. Vervolgens wordt een beoordeling gekoppeld aan deze effecten op basis van een zevenpuntschaal, variërend van ++ tot --. Dit is weergegeven in Tabel 16. Er is gekozen voor een zevenpuntsschaal om de verschillen tussen alternatieven, ook al zijn deze gering, zo goed mogelijk in beeld te brengen. Indien alternatieven negatieve effecten hebben op een criterium, worden gekeken naar maatregelen om deze effecten te mitigeren en/of compenseren.

Tabel 16: *Beoordelingsmethodiek*

Score	Betekenis
++	Zeer positief ten opzichte van de referentiesituatie
+	positief ten opzichte van de referentiesituatie
+ / 0	matig positief ten opzichte van de referentiesituatie
0	niet onderscheidend ten opzichte van de referentiesituatie
0 / -	matig negatief ten opzichte van de referentiesituatie
-	negatief ten opzichte van de referentiesituatie
--	zeer negatief ten opzichte van de referentiesituatie

3.2.5 *Inhoud van het milieueffectrapport*

In het Omgevingsbesluit zijn de eisen vastgelegd die gelden voor de inhoud van een planMER voor een programma (het Natura 2000-beheerplan)(Artikel 16.42 Omgevingswet).

Deze eisen zijn vastgelegd in artikel 11.3 van het Omgevingsbesluit (Ob).

Het planMER dat wordt opgesteld ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan Waddenzee bevat in ieder geval:

- een beschrijving van de inhoud van het programma en de redelijke alternatieven, de belangrijkste doelstellingen van het programma en het verband met andere relevante plannen en programma's;
- een beschrijving van de relevante aspecten van de bestaande staat of kwaliteit van het milieu en de mogelijke ontwikkeling daarvan als het programma niet wordt uitgevoerd;
- een beschrijving van de milieukeurmerken van gebieden waarvoor de effecten van het programma aanzienlijk kunnen zijn;
- een beschrijving van alle bestaande milieuproblemen die relevant zijn voor het programma, in het bijzonder de problemen in gebieden waar het belang van het beschermen van het milieu een belangrijke rol speelt;

- e. een beschrijving van de wijze waarop de doelstellingen ter bescherming van het milieu die zijn vastgesteld op internationaal, communautair of nationaal niveau en andere milieuoverwegingen zijn betrokken bij het programma, voor zover zij relevant zijn voor het programma;
- f. een beschrijving van de mogelijk aanzienlijke milieueffecten van de uitvoering van het programma en van de redelijke alternatieven, met inbegrip van een beoordeling van die milieueffecten;
- g. de voorgenomen maatregelen om de aanzienlijke nadelige milieueffecten van de uitvoering van het programma te voorkomen, te beperken of zoveel mogelijk te compenseren;
- h. een motivering van de selectie van de onderzochte alternatieven en een beschrijving van de wijze waarop de milieueffecten zijn vastgesteld en beoordeeld, met inbegrip van de moeilijkheden die bij het verzamelen van de vereiste informatie zijn ondervonden, zoals technische tekortkomingen of ontbrekende kennis;
- i. een beschrijving van de voorgenomen monitoringsmaatregelen; en
- j. een niet-technische samenvatting van de op grond van de onderdelen a tot en met i verstrekte informatie.

4 Vervolgproces planMER en participatie

4.1 Vervolgproces NRD en MER

Participatie is van groot belang. Partijen worden door het beheerplan mogelijk geraakt in hun belangen, daarom is het belangrijk dat zij voldoende inspraakmogelijkheden hebben. In dit hoofdstuk wordt het vervolgproces voor het planMER beschreven, inclusief de verschillende participatiemomenten en de rol van betrokken partijen. Het hoofdstuk legt ook globaal uit hoe de communicatie richting de omgeving zal verlopen.

4.1.1 Publicatie NRD

De publicatie van de NRD is bedoeld om burgers, belangengroepen en wettelijke adviseurs te informeren over de start van de mer-procedure. Na publicatie van deze NRD bestaat de mogelijkheid tot inspraak gedurende de terinzagelegging van 6 weken. Gedurende deze periode kan eenieder een reactie op de NRD geven.

U kunt uw reactie geven over de NRD vanaf 15 oktober 2025 tot en met 26 november 2025. Dit kan op de volgende manieren:

Digitaal: Bij voorkeur ontvangen wij uw zienswijze via het formulier op www.platformparticipatie.nl/noordzeekustzone-waddenzee.

Schriftelijk: U kunt uw schriftelijke zienswijze sturen naar: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Directie Participatie o.v.v. NRD Waddenzee, Postbus 20901 2500 EX Den Haag.

Mondeling: Wilt u uw zienswijze mondeling geven? Dan kunt u binnen de zienswijzentermijn een afspraak maken via de directie Participatie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, telefoon (070) 456 96 07. U wordt dan teruggebeld door een medewerker van de directie Participatie, die uw zienswijze zal noteren.

Mensen die reageren op de NRD ontvangen een reactie via een Reactienota. Hierin wordt beschreven of hun reactie wordt meegenomen bij de uitwerking van het planMER, en als dat niet het geval is, wordt uitgelegd waarom dit zo is.

De Commissie mer is een onafhankelijke organisatie. Rijkswaterstaat vraagt de Commissie mer facultatief om advies over de NRD voor dit planMER. De Commissie mer adviseert over de voorgestelde aanpak voor het planMER, waaronder de beoordelingsmethodiek en de alternatieven. Het streven is om de advisering van de Commissie mer gelijk te laten lopen met de planning van de publicatie van de NRD.

Daarnaast legt het bevoegd gezag de NRD ter raadpleging voor aan wettelijke adviseurs op grond van artikel 16.38 Ow.

4.1.2 *PlanMER*

Het planMER wordt opgesteld aan de hand van de onderzoeksopgave zoals beschreven in deze NRD. De reacties op de NRD en het advies van de Commissie mer kunnen aanleiding geven om de onderzoeksopgave op onderdelen aan te passen.

Rijkswaterstaat legt het planMER samen met het ontwerp-beheerplan ter inzage in het voorjaar van 2027. Een ieder kan gedurende 6 weken een zienswijze indienen op dit planMER. Op een later moment wordt aangekondigd op welke manier dit mogelijk is. De Commissie mer adviseert over het planMER (wettelijk verplicht: artikel 16.39 Omgevingswet en artikel 11.2 Omgevingsbesluit). De Commissie mer wordt hier uiterlijk op het moment van terinzagelegging van het MER voor in de gelegenheid gesteld.

De zienswijzen op het planMER die tijdens de inspraakperiode naar voren zijn gebracht, worden in een Nota van Antwoord beantwoord. Indien nodig worden het planMER en het beheerplan aangepast. Vervolgens stellen de bevoegde gezagen het definitieve beheerplan inclusief de Nota van Antwoord vast. Tegen onderdelen van het beheerplan kan beroep worden ingesteld bij de bestuursrechter.

4.2 **Partijen betrokken bij de mer-procedure**

Het beheerplan -en daarmee het planMER- wordt vastgesteld door de bevoegde gezagen: Minister van Infrastructuur en Waterstaat, Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), Minister van Defensie (artikel 2.19, vijfde lid, onder b, Ow jo. Artikel 3.62 Bkl) en Gedeputeerde staten van de provincies Friesland, Groningen en Noord-Holland (artikel 5.2, vierde lid, Omgevingswet juncto. Artikel 11.18, eerste en tweede lid, Bal).

Rijkswaterstaat is voortouwnemer voor het opstellen van het Natura 2000-beheerplan, dit wordt in nauwe afstemming gedaan met de ministeries van Landbouw Visserij Voedselzekerheid en Natuur, Infrastructuur en Waterstaat, Defensie en de provincies Friesland, Groningen en Noord-Holland.

Tot slot is de samenwerking met alle direct betrokkenen, zoals beheerders, economische/recreatieve gebruikers, omwonenden, gemeenten, belangenorganisaties en waterschappen (Wetterskip Fryslân, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Waterschap Noorderzijlvest, en Hunze en Aa's) en het beheergebied Noordzee, essentieel. Specifieke betrokken gemeenten zijn gemeente Ameland, Eemsdelta, Harlingen, Het Hogeland, Hollands Kroon, Noardeast-Fryslân, Oldambt, Schiermonnikoog, Súdwest-Fryslân, Terschelling, Texel, Vlieland en Waadhoeke.

4.3 **Communicatie richting omgeving**

Gedurende het proces van het planMER is transparante en tijdige communicatie met de omgeving van cruciaal belang. Om ervoor te zorgen dat alle belanghebbenden goed geïnformeerd zijn en de mogelijkheid hebben om hun mening te geven, worden verschillende communicatiemiddelen en -momenten ingezet.

Een belangrijk onderdeel zijn de informatiebijeenkomsten. Tijdens de informatiebijeenkomsten krijgen omwonenden, lokale bedrijven en andere belanghebbenden de gelegenheid om geïnformeerd te worden over de voortgang van het project, de bevindingen uit het planMER en de mogelijke milieueffecten. Deze bijeenkomsten bieden tevens een platform voor vragen, input en feedback. Dit is één van de manieren waarop de kennis van de personen die in het gebied wonen en werken wordt benut. Ook tijdens de terinzagelegging van de NRD worden informatiebijeenkomsten georganiseerd.

De websites platformparticipatie.nl en www.waddenzee.nl/overheid/natura-2000 bieden algemene informatie over het Natura 2000-beheerplan-proces. Hierop worden ook de laatste ontwikkelingen weergegeven.

5 Begrippenlijst

Begrip	Toelichting
Aanwijzingsbesluit	Formeel besluit van de minister waarmee een Vogel- en/ of Habitatrichtlijngebied wordt aangewezen als Natura 2000-gebied (of een eerder besluit wordt gewijzigd). In het besluit worden begrenzing en instandhoudingsdoelstellingen voor het betreffende gebied vastgelegd. Dergelijke besluiten worden genomen op grond van artikel 2.44. Omgevingswet.
Autonome ontwikkelingen	Bij huidige activiteiten: Ontwikkelingen in huidige activiteiten waaraan geen politiek-bestuurlijke besluitvorming ten grondslag ligt, maar die wel kunnen leiden tot wezenlijke veranderingen in die activiteiten. Hierdoor kunnen ook de mogelijke effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen wijzigen. Bij geomorfologische, hydrologische of ecologische processen: Ontwikkelingen die zonder menselijke inmenging 'vanzelf' zijn te verwachten, zoals o.a. erosie, sedimentatie, klimaat en weer, vegetatiesuccessie, natuurlijke populatieontwikkelingen, etcetera.
Bevoegd gezag	Overheidsinstelling/ bestuursorgaan dat bevoegd is om besluiten te nemen of beschikkingen af te geven, bijvoorbeeld t.a.v. vergunningverlening.
Bodemdieren	Organismen die op of in de bodem van de zee leven. Ze spelen een belangrijke rol in het mariene ecosysteem door het verwerken van organisch materiaal en dienen vaak als voedsel voor andere zeedieren en vogels.
Commissie mer / Commissie voor de milieueffectrapportage	De Commissie mer adviseert, als onafhankelijke organisatie, over de inhoud van milieueffectrapporten. Een milieueffectrapport brengt de milieugevolgen van een project in beeld voordat de overheid een besluit over het project neemt.
Doelbereik	Mate waarin het doel bereikt wordt.
Doeluitwerking	Uitwerking van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen in omvang, ruimte en tijd.
Draagkracht	Het vermogen van een ecosysteem of habitattype om verschillende vormen van belasting te dragen zonder te bezwijken of te degraderen.
Embryonale duinen	Duin dat zich in de beginfase van duinvorming bevindt.
Erosie	Proces van slijtage van een vast oppervlak.
Getij	Periodieke wisseling van de waterstand.

Begrip	Toelichting
Habitat	Is de plaats waar een bepaald organisme voorkomt, doordat de abiotische factoren en biotische factoren van die plaatsen voldoen aan de eisen die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voort te planten.
Habitatrichtlijn	EU-Richtlijn (EU-Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992) die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitattypen en soorten.
Habitatype	Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn. (= letterlijke definitie die in de Richtlijn staat).
Instandhoudingsdoelstelling	Doelstelling die is gesteld aan een Natura 2000-gebied en die betrekking heeft op de instandhouding van de leefgebieden van vogels en/of aan de instandhouding van de natuurlijke habitattypen of populaties in het wild levende dier- en plantensoorten. Een instandhoudingsdoelstelling is geformuleerd in termen van behoud of verbetering van oppervlakte (leefgebied) en/of kwaliteit (van leefgebied).
KRW	Kaderrichtlijn Water. Deze richtlijn, die sinds 2000 van kracht is, moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2027 op orde is.
Kwelder	Begroeide buitendijkse landaanwas die bij hoge waterstanden. overspoeld wordt met zeewater.
Laagwater	Normaal gemiddelde (dagelijks) laagwater als gevolg van het getij.
Leefgebied	Een leefgebied is de leefomgeving waarin een bepaalde soort of levensgemeenschap leeft. Een soort kan verschillende leefgebieden nodig hebben in de loop van een jaar of zijn levenscyclus.
MER	Milieueffectrapport
mer	Milieueffectrapportage
Mitigerende maatregelen/mitigatie	Maatregelen die mogelijk schadelijke effecten van menselijke activiteiten op natuurwaarden voorkomen of zoveel mogelijk beperken.
Natura 2000	Europees ecologisch netwerk dat bestaat uit de speciale beschermingszones, bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, van de Vogelrichtlijn en artikel 1, onder I, van de Habitatrichtlijn.
Natura 2000-beheerplan	Instrument voor de implementatie van Natura 2000 in Nederland.
Natura 2000-gebied	Gebied dat: a. door de bevoegde autoriteit van het land

Begrip	Toelichting
	waarin het gebied is gelegen is aangewezen als speciale beschermingszone, ter uitvoering van de artikelen 3, tweede lid, onder a, en 4, eerste en tweede lid, van de vogelrichtlijn of de artikelen 3, tweede lid, en 4, vierde lid, van de habitatrichtlijn, of b. is opgenomen op de lijst van gebieden van communautair belang, bedoeld in artikel 4, tweede lid, van de habitatrichtlijn.
NRD	Notitie Reikwijdte en Detailniveau
Omgevingswet (Ow)	De Omgevingswet is de wet die alles regelt voor de ruimte waarin we wonen en werken: de leefomgeving. Deze nieuwe wet bundelt en vereenvoudigt de regels voor alles wat u buiten ziet, hoort en ruikt. De wet geldt voor alle Nederlandse inwoners, organisaties en bedrijven.
Pionierbegroeiingen, pioniervegetatie	Eerste vegetatie die zich in een leeg gebied vestigt. De soorten die zich het eerst ontwikkelen, kunnen zich niet lang handhaven en worden opgevolgd door andere soorten, die zich langzamer uitbreiden.
Paaiplaats	Specifieke locatie waar vissen paren en hun eitjes afzetten, een proces dat ook wel bekend staat als paaïen.
Programma	Programma als bedoeld in afdeling 3.2 Omgevingswet. Een programma bevat, mede voor de uitoefening van de taken en bevoegdheden, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, voor een of meer onderdelen van de fysieke leefomgeving: a. een uitwerking van het te voeren beleid voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming of het behoud daarvan, b. maatregelen om aan een of meer omgevingswaarden te voldoen of een of meer andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving te bereiken.
Schelpdieren	Schelpdieren zijn weekdieren die een harde, uitwendige schelp hebben. Ze leven voornamelijk in water en omvatten soorten zoals mosselen, oesters, kokkels en slakken.
Sedimentatie	Bezinken en afzetten van vaste stof in een vloeistof.
Staat van instandhouding (landelijk) (LsvI)	De toestand (omvang en kwaliteit) waarin de soorten of de habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd zich (landelijk) bevinden.
Stikstofdepositie	Neerslag of afzetting van luchtverontreinigende stikstofverbindingen op bodem, water, planten, dieren of gebouwen. Het gaat bij stikstof om depositie van een vermestende stof.

Begrip	Toelichting
Successie	Een ecologisch proces waarbij een merkbare verandering in de soortensamenstelling binnen een habitat plaatsvindt. Deze verandering vindt plaats binnen een bepaalde tijdspanne waarna een stabiele levensgemeenschap gevormd wordt. Levensgemeenschappen volgen elkaar dan in een bepaalde volgorde op.
Trekvis Vegetatie	Vissen die migreren tussen zoet en zout water. Het vóórkomen van planten in samenhang met de plaats waar zij groeien en in de rangschikking die zij spontaan hebben aangenomen.
Vertroebeling	Toename van het aantal zwevende deeltjes in het water, zoals zand en slib, die het water troebel maken.
Vogelrichtlijn	EU-Richtlijn (EU-Richtlijn 2009/147/EG van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare soorten.
Wijzigingsbesluit	Is een formeel besluit dat wijzigingen aanbrengt in een bestaand besluit (zoals het aanwijzingsbesluit) of plan.
Zeereep	Duinenrij die direct grenst aan de kust en vaak functioneert als natuurlijke zeewering.
Zichtjaar	Het toekomstige jaar waarvoor in het MER de effecten worden bepaald (in beginsel 2034)

6 Literatuurverwijzing

Adams, A., Bijlsma, R.-J., Bos, G., Clerkx, S., Janssen, J., van Kleunen, A., Remmelts, W., van Rooijen, N., Schaminée, J., Schmidt, A., van Swaay, C., Wijnhoven, S. (2020). Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage 2019. WOT Natuur & Milieu, Wageningen University & Research

Heidinga, D. E., Wolma, A., Heerink, P., Bijkerk, W., Bekkema, W., Schilt, B. (2025). Doeluitwerking Natura 2000-beheerplan Waddenzee. A&W-rapport 23-295. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden. 17 januari 2025

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. (2024, 30 januari). Natura 2000. Natuur en Biodiversiteit | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natura-2000#:~:text=Natura%202000%20is%20een%20Europees,om%20de%20biodiversiteit%20te%20behouden.>

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. (z.d.). Aanwijzing Natura 2000-gebieden | natura 2000. <https://www.natura2000.nl/werkwijze/aanwijzing-natura-2000-gebieden-0>.

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN). (z.d.). Introductie Waddenzee | Natura 2000. <https://www.natura2000.nl/gebieden/friesland/waddenzee>

Sovon (2024). Bouwstenen per vogelsoort. www.sovon.nl